

*Incipit processus iudiciarius eximij
doctoris iuris canonici Johannis de
Erbach.*

In nomine domi

ni amen. Rex pacificus cunctorum causa ef-
fectiva et finalis de sum. tri. c. i. de reliq.
et vent. sancto. Gloriosus deus in prin-
ci. li. vi. et in. l. i. C. de sum. tri. homine ad
sui similitudinem formatum. xxxij. q. v.
hec imago. de pe. di. ij. principium rectum
creavit. Eccias. vij. c. in fi. Et disposuit
sibi subditos pudicos fore pacificos et
honestos. ut in problemio compilationis
gregoriane ad eorum regulationem ius na-
turale concreando. v. di. in prin. Que
lex naturalis ad regimen creati hominis
fuit statim primeve dispositionis ipsius
creatoris sufficiens existeret. Cum ipse
creator opus non novit imperfectio-
nis de bap. maiores. ver. sed adhuc querit
qua lege omnia communia erant. i. dist.
ius naturale. viij. dist. quo iure. Sed
quia ipsi subditi tales non permanserunt
fuit dispositio et voluntatem creatoris
Nam multiplicato genere humanorum
re gentium orta sunt bella et distincta re-
rum dominia. ff. de iusti. et iur. l. ex hoc
iure. et i. dist. ius gentium. Et homo infi-
nitis se immiscuit questionibus. Eccias. l.
ubi supra et ipsi subditi cupidi erant ad

aliena. et ideo lites insurrexerunt. Unde
Seneca. Homines quicquid viderent in
terris si hec duo pronomina non
essent vel de medio tollerent. s. meum et
tuum. Et alibi dicit. nostri essemus si no-
stra non essent. Nam cupiditas effrena ex
humane conditionis corruptioe consur-
gens. pacem odians. lites et iurgia nu-
triciens et inducens. tot nova litigia gene-
rat. quod plura sunt negotia quam vocabula.
ff. de prescrip. et l. naturaliter. Et in pro-
blemio predictae compilationis. et natura
humana ad dissentendum prona. de con-
se. di. iij. sicut in sacramentis. de coecef.
prebe. quia diversitate. novitas de prope-
rat edere formas. C. de re. iure enucli-
an. l. ij. s. Sed quia divine. Hinc est quod
forma ligandi et placitandi usus in pa-
diso videtur exorta. Nam cum adam redat
gueretur a domino de inobediencia rela-
tionem huius criminis convertit in con-
iugem. immo in coniugis autorem. Cum
dixit mulier quam dedisti mihi sociam me
decepit et comedi. de pe. dist. ij. serpens
Item et ex lege veteri ordo iudiciorum
comprobat. Nam moyses ait. In ore
duorum vel trium. Deu. xx. et de iudi. no-
uit de testi. in omni. Item et in novo te-
sta. Unde apostolus Secularia iudicia
si habueritis et c. i. ad corin. xvi. xi. q. i.
s. ex his. Quare scilicet huiusmodi statum
nature corrupte non sufficiebat lex natu-
re. sed necessaria erat promulgatio legis
positivae. Quia nisi lites per iusticias re-
primerentur in mundo non esset concor-
dia. Fuit ergo necessaria humani iuris
adinventio ad effectum ut huiusmodi
appetitum noxium refrenaret et homines
in tribus iuris preceptis vicem. Honeste
vivere. alterum non ledere. unicuique ius
suum tribuere informaret. ff. de iusti. et
iur. l. iuris precepta. et in problemio supra
allega. ut sic hominum coerceretur audacia

cia. Et inter improbos innocentia tuta redderetur. iij. di. facte sunt leges. Et ut boni quiete uiuant inter malos. xiiij. q. v. Non frustra. Et ne quis temeritate propria sibi sumat plutionez. Ergo si homines in primeue dispositionis statu et innocentia permansissent latio legis positiue necessaria non fuisset. Ad quid enim indigeremus titulis. de libel. obla. et lit. contesta. et similibus si lites non eent.

Cum igitur ex cupiditate et malicia hominum lites orire sint et contentiones inducte. huiusmodi et similibus titulis ut iure positiuo indigemus ad negocia pertractanda et lites dirimendas. Sed licet ius super hoc emanauerit positiuum. tamen cum hoc exercitium et scientia placitandi maxime sunt necessaria. xlv. di. licet l. vi. ut conueneretur. Et per scientiam et experientiam ois acquiritur noticia. Iuxta illud. Usus et ars docuit quod sapit omnis homo. Et iuxta dictum philosophi in i. methaphi. Experientia facit artes: in experientia vero casum. Nam omne artificium per exercitium recipit incrementum in. l. seruis legatis. ff. de ornatricis. ff. de aut. et ar. le. Est enim ipsa experientia efficitur rex magistra. de elec. quaz sit. li. vi. Unde lex commendat iurisperitos ex experientia rerum ut in constitutione. ij. §. i. Et expri causarum iudices dari possunt. C. de iudi. certi. Nam in expertis pauca agnoscit et maxime circa formas libellorum et ordinem iudicarium circa que debite pertractandum requiritur experientia. Unde dicit Ross. in libro iurisciuil in prin. Quod difficile est ut quis sciat bene libellos difficiles proponere et ordinem iudicii pertractare. etiam si alias bonus sit in legibus: intellige in causa criminali vel civili nisi in causarum exercitio conuersetur. Nam ut dicit Guil. in spe. de libel. concep. in prin. circa libellorum conceptionem

grande periculum imminet. Et quasi tota vis iudiciorum in eis rite concipiendis consistit. facit de iudi. examinata et symo. licet bely. cum similibus. Et pauci reperiuntur in hoc plene instructi. immo nullus est qui plerumque in his vario non obducatur errore. Ad hoc de immo. eccle. aduersus. Addeco dominorum meorum super hoc de uicinis instantia: libelloz et aliorum actuum iudiciorum formas tradere et declarare intento: et iudiciorum debiti ordine et frequentatu per singulos actus. et pres iudiciales per media per que ad fines causarum deuenitur: competenti et regulato ordine explicare quantum mihi est possibile. Quia licet reuera ad hoc insufficiet me cognoscere. faciam tamen quod possum xiiij. q. ij. faciet homo. Et sufficit quod in paucis amici labori consulatur. Ut dicit. l. tutor. ff. de nego. gesti. Et l. mtores. in. §. qui se. in fine. ff. de administratio. toto.

Dicit quid sit iudicium cum declaratione et perionis eius

Ed. antequam
veniam ad propositum per euiden-
tia promitto. quod iudicium est actus legitime trium personarum. iudicis. actoris et rei. Ita dicit Host. diffiniendo in sum. de iudi. in prin. et Jo. an. in adu. spe. ti. de actore in prin. et doctores committunt. In hoc quod dicitur est actus trium personarum includuntur duo. scilicet processus. et persone iudicis. Et licet sint aliqua iudicia in quibus non sunt omnes persone ille. ut in iudicio inquisitionis generalis ubi non est persona actoris vel rei. De quo in. c. bone de elec. Et in iudicio inquisitionis specialis que fit ex officio iudicis nemiue prouocante vel instigante. de accusa. inquisitionis. Et quando contra presbiterum fornicarium. et c. qualiter. ij. ubi deficit persona actoris.

Et super crimine notorio. ubi non exi-
gitur persona accusatoris. de accu. cui
dena. **T**am ad huc stat vera predicta dif-
finitio. qz in inquisitione speciali q fit ex
officio iudicis fama vel infamia prece-
dere debet. **E**t in iuribus supra allegat.
Et illa est loco actoris: et ei? typū ge. it
ut ibi no. **E**t inquisitione generalis ad spe-
cialem ordinatur. **E**t ita etiam finaliter
erit ibi sicut in speciali reperire actorem
Sic in iudicio qd habetur sup notorio
crimine. **P**otest dici q ibi notoriū sup-
plet locum et vicem accusatoris inter-
tative. **E**t sic in quocūq iudicio ordina-
tio vel inquisitorio seu extraordinario
predicte tres persone substantifice habe-
buntur sicut vel vere vel saltem represen-
tative. **E**t ita iste tres persone sunt de eē
iudicij et substantia. s. iudex. actor et reus.
Sunt tñ etiā alie plone q quibz in iudi-
cio interueniūt. **E**t illaz aliq agunt vel
defendūt. sicut procurator. **C**onūcta plo-
na. **D**efensor. **E**xecutor. **S**yndicus. yco-
nomus. **T**utor. **C**urator. et quedam alie
de quibz Guil. in spe. pre prima. **I**n ter-
cia pñcula p totū. **S**ed ille persone sunt
in iudicio agendo vel defendēdo noīe al-
ieno videlicet noīe actoris vel rei vel
vtriusq. **S**ic licet aliq noīe actor. **A**liq
noīe rei. **E**t sic non sunt necessarie. **A**lie
nec agunt nec defendunt sed sunt ibi ut
presient āminiculum ipsius cause ut ad-
uocati. **D**e postul. p to. **D**e iudi. pasto-
ralis. ut li. non cōte. c. i. **I**te testes. iij
q. iij. c. i. de ver. fig. for. §. i. ol. **L**abel-
lio vel ipsius loco duo viri ydonei qui
iudicij acta pñbant. **D**e pba. qm con-
tra famam. **E**t nuncius seu executor qui
citet et referat. **D**e offi. dele. prudētia. i.
Re. de app. **C**um parati. et ille persone
etiam de necessitate non habēt esse in iu-
dicio sed ad effectū. s. ut ad miniculum
reu. supra dixi. et de istarum personarū

officijs et eorū exercitio ac formis quibz
plumantur. **E**t alijs circa huiūdi ad prac-
ticam pertinentibz suo tempore patebit
in pñssu. et circa huiusmodi personas
et eorū officia vel sātū prim? liber de
cretaliū. **E**t tota pma pars speculi iud-
dicialis Guil. duranti. quia prius per-
sona qz ratio consideranda seu querēda
est. ff. de iure codicil. l. istozum quidam
referunt. **D**e despon. impub. ad dissol-
uendum. **N**oto de alia pte diffinitōis
qz dictū est q iudiciū est actus et c. **S**ci-
endum q ad illius actus iudiciarij debi-
tam explicationē et perfectionem ambu-
latur per multas partes et act? particu-
lares et certo ordine a iure et causarū cō-
suetudine introducto regularit? pcedēdo
ad sententiam q finē ipōnit negotio pue-
nitur. et istum ordinem iudicij ac ei? par-
tes pertractat liber secundus decretaliū.
et Guil. in spe. in pre. ij. per totū. et ibi
in principio ist? scōe pñs enumerat de-
bito ordine pñs seu mēbra pñssus iu-
diciarij saltem ista mēbra. q cōstet et ut
in plurimū pñgeēt solent. **S**icet aliqñ a-
lia occurrant ut ibi dicit in principio. et
aliqua etiam enumerat decre. qm extra
de pba. nō istū ordinē per oīa obseruādo
ut ibi no. et istarum partū iudicij Aliq
sunt de substantia pñssus vel ordinis iu-
diciarij ut libelli oblatio de quo in. c. i.
de libel. ob. in fi. glo. et in cle. sepe de d.
fig. in glo. que est sup verbo necessario.
Item litis contest. de lit. contest. c. vni-
co. ut li. nō prest. quasi p to tñ in rubro
et nigro. **I**tem conclusio de qua in alle.
cle. sepe in glo. ista bona. **I**tem sentētia
et quod feratur in scriptis. de sen. et re.
iudi. c. vlti. li. vj. **A**lique vero non sunt
de substantia. ut sunt exceptiones repli-
cationes et c. et ordo iste iudiciarius non
debet pretermitti confundi vel prepos-
tari. alias ex obmissiōe confusio vel pñ

postulatione induceret et surgeret nullitas iudicii et processus. ij. q. viij. §. diffinitiva. de accu. qualiter. ij. et in spe. de sen. pla. §. iuxta positionem. Nec potest pretermitti etiam de consensu prius. ut in glo. notabili in. c. de causis. de off. dele. et glo. ij. et in cle. sepe pall. in glo. vln. Et huiusmodi actum particularem quedam sunt ad iudicii seu lit. ordinationem. Quodam ad lit. seu cause instructionem et de cisionem. unde citationes satisfactiones sunt actus iudicii ordinarii. et his similia. Sed confessiones attestaciones probationes et ista que factum respiciunt sunt actus cause instructorij et decisorij. de quo per Host. et Inno. in. c. causam. j. de testi. et in cle. sepe de ver. fig. in glo. fac ad hoc. Et hec de prius processus iudicij ordinarii in causis regulariter observantur.

De causis in quibus dictus ordo iudicij non necessario per omnia servatur sepe per.

Non sunt aliqui casus in quibus ex privilegio iuris vel hominis aut ex causarum natura ordo hominum omnino necessario non observatur vel etiam nullo modo debet observari: nec per omnes partes iudicii in eis ambulatur. Exemplum de causis privilegiantis a iure. Et est causa beneficialis. matrimonialis. usurarum et decimarum. In quarum cognitione et dispositione iuris iudex non tenetur ordinem iudicium observare. et ideo dixi necessario. quia potest si vult. ut in cle. dispensationem de iudicij. De privilegiis hominis. ut quando princeps causas dimittit et in eis procedi mandatur simpliciter et de plano et sine strepitu iudicii et figura: et tunc iudex non potest per omnia servare ordinem iudicium. quia tunc ista que sunt de figura et substantia iudicii non debet

observare. ut est libel. ob. lit. Stetit. et ista sunt de strepitu iudicii sicut exceptiones appellationes replicationes. et que tunc fortius quam in alijs amputare debet et repellere. Et dixi quod non debet tunc sollemniter ordo servari. si tamen observetur prius non contradicentibus. valet. ut in cle. sepe pluries alle. ubi traditur forma procedendi que secundum tale mandatum debet observari. Item quando ex natura cause non servatur. Exemplum ut in notariis. Nam ordinem iudicium servare in eis esset ordinem pervertere ut in decre. ad nram. iij. de iurein. De quo etiam in. c. vestra. et c. ma. de coha. cle. et muli. Item in summarijis probationibus in quibus etiam non servatur nec fit transitus per partes iudicii. Sed iudex summarie probationes recipit et se informat. de quo de off. iudicij. capitulo postremo. et ideo dixi vel nullo modo debet observari. Item in iudicio extraordinario videlicet inquisitorio quod expedit officio iudicis non ad provocationem alicuius vel instigationem. et sic non servatur ordo iudicium. ut in. c. quoniam frequenter. ut lit. non potest. in. §. sunt et alij cum remissionibus. Et sic secundum diversitatem causarum diversimodum surgunt processibus. et de processibus omnibus iudicij et processibus et de processibus executionis ad gratias videbimus successive.

Preparatoria iudicii.

Primo ergo de iudicio ordinario antequam ad ipsius expeditionem accedamus. primo est aduertendum. Quod sunt quedam preparatoria ad ipsum iudicium ut probetur quedam investigationem vel premeditatio matura. per quam mente et corpore se preparant iudex et partes. sicut actor ad iudicium subintrandus vel non Et isto modo intelligendo potest Civil. in spe. specialem rubricam de preparatoria

torijs indicioꝝ in pte secūda. Rubrica
prima videlicet. vt agere volēs ⁊ accu-
sare primo p̄sulat amicos. videat an ha-
beat p̄banonem. ⁊ vtr̄ expediat sibi litē
mouere. p̄uideat sibi de aduocato. cuꝝ
periculis conferat. ⁊ se p̄muniat. q̄z li-
tis euentus dubius est. Et exq̄ actor in-
stante aduersario cogit litem p̄seq̄. hic
estq̄ inducie de liberatione sibi non p̄ce-
dunt l̄z actori. De his ⁊ alijs articulis
primo inuestigandis no. spe. vbi p̄rio
alle. Item circa iudicē qui in cā crimina-
li prius debet examinare p̄sonam accusa-
toris qua intētiōe moueat̄: cuius sit
opinionis rē. Item in causa iniuriarū
iudex sp̄s laboret ad p̄tes p̄ponendū. In
qua actione potissime p̄cedit p̄posiō.
xc. di. c. i. ⁊ c. studēdum. Et q̄m etiā in
ciuilibus causis iudex tēdere debet ad com-
posicionem. d̄ mu. pen. c. i. ⁊ maxime p̄-
cedit composiō actore vincente. vt in
advi. specu. no. Jo. an. in n. p̄i. alleg.
Vñ vt ibi dicit spe. Rem̄ expedit vt ni-
mis facilis sit ⁊ p̄mptus ad litigandū
p̄pter periculū anime. Vñ d̄ in euange-
lio. Si quis voluerit tunicam suā tolle-
re ⁊ tēcū in iudicio p̄tendere rē. Mat̄.
v. xliij. q. i. ⁊ in. s. i. ⁊ apls. Secularia
iudicia si habueritis peccatū est i vobis
⁊ vos contempnib̄ es deo facientis. i. ad
cor. xvi. xi. q. i. s. ex his. Et maxie nō
expedit clericis. q̄z nemo deo militans i-
plicet se negocijs secularibus. ij. ad thi.
ij. ne cle. vel mo. c. i. Vultominus reli-
giosus. xvi. q. i. monachi. q̄z seruos dei
non oportet ligare. de finib. c. vnico.
Item nō expedit p̄pter dubium lit̄ eue-
ntum vt dixi rē. Etiam notat de cā posses-
sio. ⁊ p̄prietatis. ca. pastoralis in prin.
p̄mior ergo q̄squis sit ad componēdū
q̄ ad p̄tendēdum. de transac. c. fi. cuꝝ si-
milibus. Talia ⁊ similia dicunt̄ p̄paratoria.
Possunt etiā dici p̄paratoria om̄ia

ista que p̄cedunt litem cōtesta. vt dicit
Guil. angli. p̄ quo facit q̄d dicit Guil.
in spe. pte. ij. in prin. ver. i. Vbi dicitq̄
ordo iudiciarius p̄prie d̄r in istis consi-
sistere que agunt̄ inter lit. p̄testa. ⁊ sentē-
tiam. cum lit. contest. sit exordium. cuꝝ
ante eā quis non dicatur agere sed agere
velle. q̄z ista que p̄cedunt non sunt p̄por-
prie de ordine sed p̄paratoria. Et fm hoc
primus liber decre. ⁊ prin. ij. li. v. s̄q̄ ad
q̄. de lit. contest. Et istud quod tractat
Guil. in spe. in tota pte prima videlicet cir-
ca p̄sonas iudiciū. arbitroz. assessorz. ac-
torz. rei. ⁊ alias p̄sonaz suoz vel alio no-
mine agendo vel defendēdo aut admini-
culū p̄stendo in iudicio interuenienti-
um. ⁊ etiā in secunda pte vsq̄ ad n. d̄
lit. contesta. Sunt ⁊ alie p̄paratorie que
etiā competūt post lit. p̄test. de quib⁹
in spe. de oila. s. i. h. p̄paratorie. de qui-
bus suo loco videbimus. Illis p̄et-
missis veniendū est ad p̄posiōm. s. ad
declarationem processus ⁊ ordinis iudi-
ciarij ⁊ ordinarij regulatim. totum ip̄m
p̄cessum diuidēdo in tres p̄tes: sicut et
nam diuidit Guil. in spe. pte. ij. in p̄i.
Prima ps a prima vocatione siue cita-
tione incipit. ⁊ durat vsq̄ ad lit. p̄test.
exclusiue. Secunda ps incipit a lit. con-
test. ⁊ durat vsq̄ ad istam diffinitiuaz
exclusiue. Tercia ps incipit a sententia
⁊ durat vsq̄ ad eius effectualem execu-
tionē si non fuerit appellatū. alias si est
appellatū suspenditur executio quousq̄
causa appellationis fuerit finita. de iure
iu. veniētes cū p̄cor.

De his que expediunt̄ in prima iu-
dicij parte.

In prima parte ex-
pediūt̄ oia ista que occurrūt circa p̄pe-
tentia vel incōpetentiam iudicis ⁊ eius
iurisdicōem. videlicet an iurisdicōz h̄at

in reum vel non. et si habet. an sit recusa-
bilis vel declinabilis. **I**tem circa personam
actoris an legitimam habeat personam ad
standum in iudicio vel non. **D**e habili-
tate et idoneitate persone rei non queritur
nec disputatur. quia ex quo reus vocatur ad iudi-
cium qualiscumque sit se defendere potest. unde
dicitur si dyabolus esset in iudicio ut reus: non
esset defensio sibi deneganda. cum sit iuris
et equitatis naturalis de excep. cum inter
unde dicitur Inno. quod reus non habet fide-
mare vel legitimare personam suam in iu-
dicio. sed hoc ipse firmabit quod vocatus est
cum necessario habeat respondere. de iur-
di. intelleximus. Et iudicium red dicitur in
iur. ff. de ver. obli. inter stipulante. et
hoc in reo necessario. Item queritur etiam in
eadem parte de persona procuratoris an possit
stare in iudicio. de pba. post cessionem.
an habeat sufficiens mandatum de procura-
c. i. bec et filia expediunt. Item de loco
iudicii an sit iustus et idoneus reo. de ap-
pel. ex pte. i. Item de forma libelli. de iur-
di. exatatione. de his et similibus visum
est prius quasi de pambulis ad iudicium.
In huiusmodi parte prima queritur de prepetena
vel incompetencia fori. de legitimacione
et habilitate vel inhabilitate personarum
tunc in iudicio intervenientium. de idoneita-
te vel refutatione loci. et aptitudine et in-
eptitudine libelli. sufficiencia vel insuffici-
encia mandatorum procuratorum et huiusmodi. et
non tractantur illa que sunt negotii prin-
cipalis. vix regulariter hoc dico ideo quod
fallit in certis casibus de quibus in ca. i. de
lit. presta. li. vi. ut patebit in processu.
In secunda parte tractatur negotium prin-
cipale ut ibi videbimus. **I**n tertia im-
ponitur finis ipsi negotio personam. ff. de re
iudi. li. i. et pronuntiam. producit ad effectum
executive. de re iudi. cum aliquibus. de of-
fi. dele. querenti. sed adhuc ante eam incho-
amus processum. Sciendum quod actor debet

adire iudicem rei. **C**. de iure om. iudi-
l. adire. Quia est regula de hoc tradita
in. c. cum sit generale de fo. compe. cum
procor. Sed hoc fallit in multis casibus in quibus
reus sortitur forum non sui iudicis
de quibus in. c. vlti. de fo. compe. Et
maxime de consuetudine clerici trahunt
laycos ad ecclesiasticum iudicium etiam in
causa civili ut in. c. cum sit iam alleg. et
no. Ber. in. c. si clericus eo. ti. in vlti.
glo. Et Guil. in spe. de ppe. iur. adicio-
ne. §. i. in prin. Item potest reus iurisdic-
tionem non sui iudicis in se progare ta-
cite. de fo. compe. dilecti. si. contraben-
to vel soluere promittendo. et respondere
in certo loco expresso. eo. ti. significasti
hoc verum de iudice ordinario secus in
delegato. de offi. dele. p. et g. **A**d
hoc tamen quod clericus valeat non sui iu-
dicis iurisdictionem in se progare plu-
ra requiruntur que occurrere debent in
dicto. c. significasti. tibi no. An autem
quis semel prorogatio possit penitere.
et iudicium iudicis prorogati declinare
est recurrendum ad. c. i. de iudicijs. et
que ibi consueverunt notari. sed quis
sit competens iudex alicuius pro istis est
aduertendum prout dicit Guil. in spe-
cu. parte. i. ti. primo.

Diuisio iudicium.

Iudicium alij dele-
gati. alij ordinarij. alij auditores. alij as-
sessores. alij arbitri. alij arbitratores.
sed potest dici distinguendo duo mem-
bra tantum. quod omnis iudex aut est del-
egatus aut ordinarius. quidam tamen
est mixtus sicut auditor palacij apostoli-
ci: qui est nec delegatus nec ordinarius.
sed potestas sua se habet ad utrumque. quod
habet ordinariam in cognoscendo: et de-
legatam in pronuncian. ut nota. in
clemen. auditor. de rescripti. Et quod

guil. in spe. ponit auditore intelligit cui
certis cause articulis expediend? comit
ne si hoc guil. intelligit de articulo habere
te cause cognitione annexa. tunc talis e
delegatus. si de nudo articulo habere cau
se cognitionem vt exauctor testum.
tunc non est iudex talis auditor sed nudo?
minister. De quo in ca. sup. questionum
de offi. dele. et in cle. auditor. c. n. et ideo
non debet ponere istud membr? sed de as
sessore que non oportet inter iudices enu
merari. qz pprie iudex non est. vt suo lo
co patebit. similiter arbiter et arbitrator
pprie non est iudex. qz priuata psona po
test arbiter eligi. si sic est qz per actum pri
uatorum non dat iurisdictione alias eaz no
habenti. de fo. com. Si diligenti. et ca.
significasti et c. Sed ideo speculator enu
merat eum inter iudices. qz arbitria
redacta sunt ad instar iudiciorum. vt in l.
i. ff. de arbi. Et arbitrium est voluntarium
sed iudicium reddit in iuramentum. vt supra
dictum est. **D**elegatus est qui ex alter
ius commissione alicuius cause recipit iur
isdictionem cognitione et offi. deleg. super
questionum. Et iste si est a principe aliqui
subdelegat. Unde subdelegatus est
cui causa vel pars cause a delegato secun
do loco committitur vt ibi. Et sic subdelega
tus dicitur delegatus. **C**onseruator
res et executores etiam sunt delegati. de of
fi. delega. c. i. et vl. li. vi. **O**rdinari?
est qui iure suo vel principum beneficio v
niuersaliter iurisdictione exercere potest
ff. de iure om. iudi. l. more maior. et se
quens. **P**apa est ergo ordinari? singul
lorum. ix. q. iij. cuncta per mundum et ca.
per principalem. Item episcopus in eius dyo
cesi. et omnes temporales in cuius terri
torio quis domicilium habet in l. heredes ab
sens. ff. de iudi. de fo. compe. c. vl. Illi
sunt ordinarii et competentes iudices.
domini tamen temporales non fundant inten

tionem suam de iure communi contra om
nes in territorio suo sicut episcopi in dyo
cesi. suis pro quo no. in ca. super eo. de
prochi. in ca. de religi. domibus. **I**tem
etiam inferiores possunt esse ordinarii
et habere iurisdictionem ordinariam ex pri
uilegio vel consuetudine de offi. ordi. cum
ab ecclesiis. de fo. com. cum contingat
Archiepiscopus vero non est iudex ordina
rius subditorum suffraganeorum suorum solum
in dyocesi. sua. et super ipsos suffra
geneos habet ordinariam iurisdictionem
vt in c. pastoralis de offi. ordi. Unde
non potest adiri per simplicem querelam ab ipso
subditis suffraganeorum nisi in casibus vt
ibi. Et legatus est ordinari? in puincia
sibi decreta. vt in ca. i. de off. le. li. vi.
Qualiter actor debeat se habere in ade
undo iudicem

Et qualiter in
adeundo actor debeat se habere
tractat Guil. in spe. de compe. iudi. ad
uocacione. §. viso. qz si est ordinari? actor
per se vel per procuratorem suum accedat ad eum
hora congrua. Et cum sedet per tribunali non
quoniam comedit vel est in diuinis vel in via
et c. Et factum suum coram eo opponat per se si
discretus. alioquin per alium de iudi. pa
storalium. Et petat aduersarium citari seu
vocari ad causam. de iudi. c. i. qz per citati
onem debet incipere processus. **E**st et
citatio fundamentum et principium ordinis
iudicarij. de quo in glo. c. ecclesia. de p
sti. sicut lites contestat. est fundamentum et in
itium lites seu iudicij vt dictum est supra
Quia dicit notabiliter lex insti. de pe
dere. §. ultra. et c. qz omnium actuum insti
tutionum principium ab ea parte edicti p
statuere que est in ius vocatio. Si iudex est
delegatus accedat eum ubicumque eum inueiat
qz ipse quicquid certo loco et tempore carz In
loco tamen honesto et congrua hora de off. dele. p

fuluit. Pro quo nō. in c. q̄uis. de ap.
in cle. Et itaq̄ pmissiōis sibi p̄fiteri tūc
incipit h̄re iurisdicōem de ap. vt debi
mus. Requies eū humiliter vt manda
tū apostolicū exequi aduersariū citet.
et sine mora decretū citationis obineat
ad effectū iurisdicōis perpetuē. de
off. dele. gratū. an p̄ subdelegatiōē per
petuē iurisdicōe recurrendū est ad no
ta in c. q̄uis de offi. dele. li. vi. Item fa
ciat ipsam citationē ab ordinario vel de
legato decretū citius exeq̄ aduersariū
ne p̄ ip̄s corā alio iudice possit preueniri
vt no. in alle. c. vt debemus. Ad intelli
gentiā illius aduertendū. q̄ in plurib⁹
ordinarijs q̄q̄ est gradualitas. inter
dū accumulatio fori. vt no. in c. cuꝯ ab
ecciaz. de offi. ord. et c. cum cōtingat. de
foro ppe. Vbi est pluralitas iudicū per
modū accumulatiōis locus est p̄uenti
ōis. vt qui primo citat sit iudex et c. alia
secus. Item itē est in dele. et ordina
rio vt in c. vt debemus. Crīta p̄uentio
fit p̄ citationem vt ibi. Posset etiā fieri
p̄uentio p̄ domicilij mutatiōē d̄ fo. cō.
c. p̄posuit. Item ad effectū litis pendē
tiam indicendi acceleret ad p̄curandū
citationem aduersario intimari. Ex qui
bus collige tres citationū effectus. Ju
dex ergo ad p̄tensionē actoris discernere
habet partē ream citandā. Et vbi cit
tatio potest fieri per l̄as iudicis vel p̄
ua voce. Vt uoce sit multiplicat. Quā
q̄ per ip̄m iudicem qui ore p̄prio citat.
Quāq̄ per tabellionē et potest ipse tabel
lio de tali citatiōe per ip̄m facta testifica
re et scribere se citasse. Quātoq̄ per par
tem in vim t̄m p̄uocatiōis ad causam
de ap. cum sit. et ca. bñ. Quāq̄ per nunci
um de offi. dele. p̄uidentiam. de ap. cum
pati. de quo in spe. de citatiōe. §. sequit̄.
et no. in c. q̄m de pba. Et fit etiā vt dixi
per litteras. et quid debeant cōtinere lit

tere citationis patebit inferius. Et pot
nit guil. in spe. de citatione. §. iam de ci
tatione. Potest etiā addi terciū mēbrū
vel tercius modus citandi vt dicit Jo.
an. in addi. spe. de citatione. §. sequitur.
Quod fit etiā citato ipso reo vt cum p̄so
nā capitur et iuite ducitur ad iudiciū.
De qua scripsit Jo. an. in ca. romana.
et §. p̄trabentes. de fo. cōpe. lib. vi. Si
ergo iudex est delegatus qui est auditor
rescriptū seu litteras cōmissiōis recipi
at reuerenter et deuote. quia per saluta
tionem et benedictionem inducuntur ef
fectus de quibus in p̄robe. vi. Et qua
liter presentator in presentando et iudex
in recipiendo et inspiciēdo rescriptū de
beat se habere tradit Guil. in spe. de re
scripti presentatiōe. §. i. in prin. Et quō
sup̄ p̄ntatione et receptiōe rescripti debz
fieri ad mandatum iudicis instrumentū
p̄ tabellionē ibi etiā tractatur. et q̄ tot⁹
tenor rescripti scribatur inter acta. et scri
bat notarius sub hac forma.

Forma instrumenti de p̄sentatione
rescripti.

In nomine domi
ni amen. Anno natiuitatis eiusdem. M
cccc. lxxij. Indictione tali pontificatus
scilicet in x̄po p̄is et dñi nostri domini
pauli diuina p̄uidētia pape. ij. die. x. mē
sis nouēbris hora tertia vel quasi in op
pido erford. mogunt. dyoce. in curia b̄i
tatiōis venerabilis viri domini hūolvi
decani et coram eodē domino decano.
In meiq̄ notarij publici et testij infra
scriptorū p̄sentia p̄sonaliter constitū
tū. Talis clericus vel laycus tal⁹ dy
ces. rescriptū apostolicū vel litteras apo
stolicas cui⁹ vel q̄q̄ tenor inferi⁹ describi
tur. Elera ip̄i dñi pape bulla plūbea in
cordula canapis p̄dēte. more curie ro
māe bulla. sanas itegras et illefas ac oī

prosus vino et suspitione carētes. **P**re-
dicto dñō decano pñtauit. eundēq; do-
minū decanū bñtiter requisivit quate-
nus in causa seu causis sibi pmissa seu p-
missis aduersus talem et tales in eodē
rescripto vel in eisdem lris principalit-
notatos procedere et eodē citare seu lit-
teras citatorias ptra ipsos sibi decerne-
re et cōcedere et iusticiā facere dignaret.
Quod quidē rescriptū vel quas quidem
lras apostolicas idem dñs decanus ad-
se recepit. reuerenter vidit et perlegit ac
eius vel earū tenorez p me in actū cause
conscribi mādauit et citatiōis litteras p-
tra prefatos **N.** et **M.** fieri dēcreuit. **N**e-
nor autēz rescriptū predictū seu lras ruz cō-
missionis talis est. **P**aulus et c. **Q**uan-
to ergo sic totus tenor rescripti redactus
est in actū fidem facit etiā si rescriptū p-
deretur. **D**e quo in ca. cum in iure. de
offi. dele. et ca. cum olim de priuile. **I**n
his et similibus est sciendū qd tabellio d-
bet predicta scribere qd officiū tabellio-
nis est omnia que occurrūt in iudicio s-
iudicij preceptū sigillatim et ordiate scri-
bere et partibus exemplum tradere et
traditorum exemplar retinere. vt not.
per **D**ost. de proba. qm contra. **S**i au-
tem citatio fiat p nunciū scribat sic nota-
rius. **T**alis iudex iniunxit tali nuncio
suo vt talem citaret ad petitionē et instā-
tiā talī tali die. et c. vt no. i. c. qm de pba.
Forma citationis delegati.

Decanus eccle-
sie beate marie erford. mogū.
diocesis **I**udex cause et partū infra scri-
ptarū. vel iudex ad ista scripta a se. apo.
spēalit deputatus seu delegatus. **U**niversis
et singulis **A**bbatibus prioribus prepo-
sitis decanis diuinorum rectoribus cleri-
cis et notariis publicis quibuscūq; per-
tinentate et dioc. mogunt. ac alias vbi

libet constitutis et specialiter tali vel tali
plebano **S**alutem in dñō et mandatis
nostris immo verius apostolicis firmit-
obedire. **L**itteras sanctissimi in xpo pat-
ris et dñi nostri domini pauli diuina p-
uidētia pape. ij. eius et a bulla plumbea
in cordula canapis pendēte more curie
romane bullatas. sanas integras et illes-
sas ac omni prozsus vino et suspitiōe ca-
rentes in mei notarij publici et testium
infra scriptorū pñtia per talem in eisdem
lris principalit notatim pñtatas. **N**os
cum ea qua decuit reuerētia nouerit re-
cepisse: quaz tenor dinoscitur esse talis
Paulus epus et c. **P**ost quaz litterarū
presentationē et exceptionē fuimus per p-
dictū **N.** requisiti vt in causis nobis de-
legatis aduersus talem ex aduerso i eis-
dem litteris principaliter notatim pce-
dere citatoriasq; lras ptra eū decernere
et iusticiā sibi ministrare dignaremur.
Nos igitur decanus iudex predictus vo-
lentes mandatū apostolicū exequi vt te-
nemur vobis et vestz culibet in virtute
sancte obediētie et sub pena excomunica-
tionis quā in vos et vestz quēlibet prefē-
tis mandati contemptorē et neglectorēz
in his scriptis. triū tamen diez canonice
cauēmonitiōne premissa vel preuis ferim?
firmiter et districte precipiendo manda-
mus. quatinus vñs presentibus acced-
datis quo ppter ea fuerit accedendum p-
fatum **N.** publice citare curetis: quem
nos peremptorie citamus p pñtes. vt
die talis et c. vel die. xij. a pñtium. in finua-
tione et publicatiōe cōputanda. quorūz
diez quatuor p pñtū et quatuor p secūdo.
et reliqs quatuor p scio et pemptorio ter-
cio assigna? ppeat p se vel p sufficiētē p-
curatorē erford. i curia bitatiōis nre lo-
ra sciaz corā nobis tali die et iusticia rfi-
sur? **C**itātes ec eūde ad oēs act? iudicia-
les i iure obseruari pñetos. gradatim et

successe siue vsq; ad sententiam diffinitiuam inclusiuē. Cum intimatione q; siue comparuerit siue non: nos nihilominus quod iustum fuerit faciemus. **D**iez autem nre citationis et formā et quid feceritis in pmissis nobis p vras patētes litteras, hanc seriē lēaz continentes. aut instrumentū publicū fideliter rescribanis. **D**ati et acti in Erford, in predicta curia. Anno dñi m. c. nostro sub sigillo. et ista forma frequenter cōmunit. licet sub alijs verbis ponat speculator nūlo de citatione. s. iam de citatione. **N**. viso. Et ista forma sonat de vnico iudice delegato. sed q; dantur plures scz duo vel tres. Et ista q; dantur simpliciter. de offi. dele. in c. cum causā. **Q**uādoq; cum diuersis clausulis. et quādoq; cuz clausula tali. q; si non omnes interesse poteritis: duo vestz nihilominus exequantur. de offi. dele. prudentiam in prin. et c. cū super. **Q**uādoq; cum clausula. q; si a bo interesse non poteritis: alter vestz nihilominus exequatur. Et hoc quādo sunt duo iudices vt in dicto c. prudentia in. s. item quoq;. **Q**uādoq; cum clausula quatinus vos vel duo aut vnus vestrum. **P**rima clausula ponitur in rescripto appellationis qd pducit in audientia litteraz contradictoriar. **Q**uādoq; partes non conueniūt in vnum iudicē qz tunc dantur tres cum clausula. q; si nō omnes rē. et quilibet partiz eliget vñū et cancellaria dat terciū. et tunc omnes tres habent pcedere nec duo habent pcedere nisi tercius se excuset. vt in dicto c. prudentia. **E**ltima clausula frequenter in litteris conseruatorijs. quādo dantur conseruatores ecclesijs vel vniuersitatis studijs. **Q**uia tunc ponit clausula quatenus vos vel duo aut vnus vestrum rē. Et tunc quilibet insolitum pcedere potest a principio. **S**ecūda

forma per quā dantur duo iudices cum clau. q; si non ambo. hodie non est i vsu. **Q**uādo ergo dantur plures iudices cū predictis clausulis debet de huiusmodi clausulis fieri mentio in citatione sic dicendo. **N**. decanus ecclesie beate marie Iudex vel pseruator venerabiliū et circū spectorum viroz dominozū magistrorū doctorū et scholarium alme vniuersitatis studij erford. vna cum ceteris nostris i hac parte colleg. Cum clausula. quatinus vos vel duo aut vnus vestrum rē. a se de apostolica delegatis. **Q**ui autem delegatis quo ad nomē premiti debeat preponi patet. qz representat personaz domini pape. de offi. dele. cum olim. cū concoz. Et quāto sunt plures delegati tunc maior et dignior debet preponi. de quo in spe. de citatione. s. iam de citatione. **N**. prealle. **C**irca qd notatur vnum dubium facti. ponamus causa delegata fuerit olim epō pragenfi. Nunquid postea cū ecclesia ista fuerit metropolitana ipse factus archiepūs pcedere poterat in causa prius coram eo inchoata **J**oh. an. in addi. spe. ti. de delegato. s. licet. ver. restat. videtur tenere q; sic si nomē propriū esset expressum in cōmissione. **R**atio quia p dignitatem archiepiscopalem non desinit esse epūs. vnde papa vocat seipsum epm. facit lex eos in fi. **C**. de no. mu. li. x. **I**stud dubium moueri potest ppter ludetes ad scacas vt ibi dicit **J**oh. an. per eandē legē fuit iudicatum. q; qui in ludo scacoz qrit mactare sociū cū pcedat: facta regina victor erit. **P**ro quo **J**oh. an. in addi. vbi supra vbi plures. l. et rationes adducit. **D**icit tñ q; pade audiuit pnunciare contrariū. **C**ōcordato distinguit. primū dicit pcedere qñ puenio fuerit scā de certa pcedat. **S**ecūdo qñ de certa non esset cōuenitum. **I**tē in forma mādāt delegatis oī

bus super quos habz iurisdictionem q̄
tam ad hoc. qz alias sua iurisdicō n̄ b̄n
posset explicari. de offi. dele. c. i. 7 c. pre
terea. 7 c. seq̄n̄. de quo in spe. n̄. de ci
tatione. §. iam de citatione. 7. quid si de
legatis exemplificat. 7 c. se. An autem
tenor rescripti debeat totus inferi in ci
tatione legitur 7 notat in c. ij. de dilan.
7 no. Jo. theutonius in glo. iij. q. ij. fi
c̄ps. qz alias non valet citatio de hoc no
ta in c. veniens. de accu. super finem vlt
tra glo. Sed ip̄m rescriptū bullatum n̄
tenemur mittere citato. vt no. in dicto c.
ij. de dila. Aliqui etiā miserunt in citati
one libellū. de quo in c. ij. iam alleg. de
dila. Item citantur ad respondendū acto
ri de iusticia. Aliqui citantur primo ad
dicendum p̄tra cōmissionem quicquid
dicere vel opponere voluerint p̄tra eam
7 iste terminus seruatur in cuf. p̄ substā
tiali. Item qz possit iudex 7 debeat p̄mi
nari. p̄bat in c. cum ex litteris. de testi
m. in integ. 7 in spe. 7 citatione. §. viso
7. Item iudex. Item qz in forma citati
onis apponitur qz executor debet rescribere
diem 7 horam. de hoc no. in spe. de ci
tatione. §. vl. ver. Si vero mandat. Ju
dex delegatus quādoqz non p̄cedit per
se sed causam cōmissam subdelegat. Et
erit forma subdelegatiōis ista vt sequit̄
N. decanus eccie b̄re marie Iudex cau
se 7 partiū infra scriptarū a se. ap. speci
aliter delegatus honorabili viro tali cā
tori vel scolastico. Salutē in dño litle
ras sanctissimi in xp̄o patris ac domini
nostri dñi pauli diuina prouidentia pa
pe. ij. nos noueritis recepisse sub hac 7
horum forma. Paulus ep̄us 7 c. Sed
quia nos tam nostris q̄ eccie nostre ne
gocijs legitime p̄epediti cognitione.
7 decisione negocij huiusmodi ad p̄ns
vacare 7 intēdere cōmode non valem̄
Idcirco de vestra legalitate plurimū
h̄si. vobis in hac pte p̄mitte 7 p̄ces n̄as

donec eas ad nos duxerit 7 euocādas

Forma euocatiōis iudicis subdelegati

Debuz litteris
apostolicis huiusmodi nobis
presentatis ac per nos cū debita reuerē
tia vt decuit receptis nos forma 7 teno
re earundē diligent inspectis. attenden
tes qz p̄tunc arduis 7 legitimis nostre
eccie ac alijs p̄epediti negocijs ear̄ exe
cutioni debite put voluissēmus intēde
re non poteramus. Vobis dñis. **N.** 7
N. supradictis 7 vestz cuiuslibet in hac p
te p̄missi 7 p̄ces nostras donec eas ad
nos duceremus reuocādas. put in n̄ris
litteris desup̄ confectis plenus cōtineat̄
Et qz de executione pleni huius littera
rum apostolicarū p̄sonaliter put tenemur
intendere volumus Idcirco p̄pter hāc
7 certas alias causas animū nostrū ad
mouentes huius per nos vobis factas
cōmissiones tenore presentium duxim̄
reuocādas 7 presentibz 7 euocamus ac
ōnes 7 singulas causas corā vobis aut
altero vestz in vi huius per nos vobis factē
cōmissionis quolibz inter q̄scūqz 7 sup
quacūqz intētas in statu quo corā vo
bis aut altero v̄m tpe notificatiōis hu
iusmodi reuocatiōis n̄e fuerit 7 existat̄
ad nos ex certa scia aduocari 7 aduo
cam 7 p̄p̄tes. Que oīa 7 singula vobis
oībz 7 singulis supradictis 7 alijs quoz
interest aut sua interesse putat tenore p̄
sentium intimamus 7 ad vestrā 7 cuius
libz v̄bz notificāre. Et aliq̄ subiūgūt mā
datū. I. mā dātes vobis q̄tin 7 huius ne
gocio p̄cedat̄ fm traditā a se. ap. vobis
formā 7 alias put d̄ iur̄ fuerit. p̄cedēduz
In cuius rei testimoniū l̄as p̄ntes fecim̄
n̄ri sigilli app̄sione p̄mūiri. Datū 7 c. Et
licz ponat̄ i forma. sz qz nos tā n̄ris 7 c. li
cz ista dicat. tñ potest fieri subdelegatio
pro sola voluntate. Dato qz non fuerit
aliquo legitimo impedimento p̄epe

ditus delegatus. de offi. dele. pastoral.
 ut ibi p. Inno. c. Si maliciose velit se
 exonerare tunc subdelegatus p. pellere ne
 quit ad eam recipiendam. si de malicia con
 stat ut ibi. Et p. fieri p. ab etiam i. e. n.
 super questionibus Et subdelegatus dele
 gatus habentis iurisdictionem habet etiam
 coercionem. alias delusoria videretur sua
 iurisdictione. eo. n. ex litteris. Delegatus
 autem subdelegatus college non tenetur
 admittere. de quo in. c. de coram. eo. n.
 Dicitur in forma committimus plenari
 am r. vel donec r. In isto est magna di
 versitas Quia si subdelegatus est simpli
 citer. tunc censetur delegatus in totum
 Si ipse subdelegatus prius cepit iurisdic
 tione non poterit a delegato revocari.
 Item si a subdelegato fuerit appellatum
 tunc si est datus non in totum appellatur
 ad delegatum datus cum clara. appel. re.
 non ad papam ut in. c. cum te. e. n. Et idem
 si solam executionem sententie sibi refer
 uavit ut in. ca. si subdelegatus in fi. de
 offi. dele. li. vj. Sed fallit in duobus ca
 sibus in quibus appellatur non ad delegatum.
 sed ad papam. de quibus in. c. si is cui. r.
 c. si a subdelegato. e. n. li. vj. Et quando est
 vnicus delegatus p. pluribus subdelega
 re ut no. in. c. cum te alle. Dicitur etiam
 in forma Adam r. quia delegatus b. n.
 p. pellere subdelegatum ad causas susci
 piendam si nisi constet q. maliciose vel
 se exonerare. ut ia dixi Item b. n. In cuius
 testimonium Nam subdelegatio p. batur
 per litteras delegati solo sigillo ei? sigill
 latus

Forma citationis ordinarij. et decla
 ratio eiusdem

Offici. curie epi
 scopolis moguni. vel alias ple
 banorum rectori talis eccie Salute in dno
 Vobis in p. mte sce obediencie firmiter

et districte precipiendo mandamus. quatenus
 accedatis quo propterea fuerit accedens
 dum. talem ad nostram presentiam ci
 tare curetis: quem nos citamus peremp
 torie presentes. ut tali die compareat
 in iudicio legitime coram nobis quere
 lis talis finaliter respondere Datum r.
 Talis forma est brevis quia ipsius iur
 isdictio iam est fundata et radicata a iu
 re. Ex quo iudex est ordinarius proprius et
 naturalis ipsius citandi. Unde non oportet
 in citatione exprimere causam ex qua
 competat sibi iurisdictione seu quare habe
 at iurisdictionem super eum. sicut facit
 delegatus dummodo recipit rescriptum
 aplicum r. ut in forma Item talis citatio
 dirigatur plebano. in cuius parrochia
 deget ipse citandus. et habet comitatum
 et comitatur sibi citatio facienda. Pos
 set tamen ipsi citando dirigi et ad eum
 mitti Sed quia tutius est citationem p.
 alium fieri qui de hoc testificetur. q. per
 citationem possit hoc occultari De quo in
 spe. de citatione. s. iam de citatione. d. j.
 Et no. de ro. et contra. c. vlt. Commit
 tur ergo alij ut citent ut per eorum re
 lationem constet de citatione ut ibi no.
 Item in citationis forma ponitur ver
 bum peremptorie. dicitur peremptorie. eo q.
 disceptionem perimit ita vult lex. iij.
 ff. de iudi. et perimit disceptionem id
 est ultra non patitur aduersarium tergi
 versari. De quo p. Jo. an. in addi. spe.
 de citatione. s. viso. Aduertendum est q. in
 prima citatione non est mittendum pemp.
 ut l. l. presentaneum. C. quomodo et quando iudex in
 aut. qui semel. Nisi fieret ex causa ut in
 l. comminatio. ff. de re iudic. Debet g.
 citari reus tribus edictis. et tunc tertium
 edictum est pemp. etiam si non exprimat. ut
 no. v. q. ij. in sum. Sed q. ex causa p. ro
 cari reus vnico edicto pemp. videlicet
 ppter distantiam viarum vel si res celeritas

tem desiderat. ut in capitulo cum ex lit-
teris de resti. in integrum. Et sic venit in
usum qd communiter mittunt iudices vni-
cam citationem peremptoria. et valet.
Nec ob hoc solum potest appellari ut di-
cit **Inno.** in preallegato capitulo primo
de dila. **U**bi dicit qd sola peremp. affig-
natio prima vice facta non est sufficiens
causa ad appellandum. **D**ebz tamen co-
tinere istud peremp. competentia inter-
sticia et intervalla temporu. ut vice prima
quarta. q. iij. de illicita et no. in capitu-
lo primo de dila. Et quanta tempora et
intervalla continere debeat hoc est arbi-
trarium et arbitrabile a iudice ex distan-
tia viarum. negotij et personarum ac re-
poris qualitate. ut in capitulo. cum ex
litteris de resti. in integrum. no. in ca-
pitulo primo de dila. supra allegato.
De quo etiam in spe. de citatione. §. nunc
de temporu. **S**i tamen fierent tres cita-
tiones tunc si reus in primo citationis
termino non venit reputatur contumax
quo ad hoc ut teneatur actori comparere
ad expensas ut no. de procur. querel-
lam. Et in spe. titu. de expensis. §. iuxta.
versu. sed queritur. sed pro contumacia
huiusmodi non inferuntur reo alie pene
contumacie. quia non constituitur con-
tumax quo ad hoc ut posset pro tanto ex-
communicari vel missio contra eum fieri
ut in. c. pl. de do. et contri. **N**isi in prima
citatione responderet se non venturum.
quia tunc contumacia esset notoria. si ergo
in citatione non est verbum peremp. cita-
tio non parens excommunicari non po-
test nec patitur missionem saltem si cita-
tio non est ante iudiciu. **N**o aut de cita-
tionibus iudicialibus qd occurrunt in pro-
cessu iudicij faciendum est postea patebit.
Sz qm citatio estonica et peremp. licz tres
terminos contineat sufficit vno termino
parere. et solum post vltimu locus est pe-

ne. **D**e hoc in spe. de cita. §. viso. Et per
Jo. an. in addi. spe. sicut in processu ex-
ecutoris et. **I**te dicitur in forma ut tali die
papeas si ponit i citatione papeas feria. vi.
vel die mercurij. intelligit de prima
feria. vi. vel die mercurij. per. l. eu qui
ff. de re. ob. notat in. c. exposuit de dila.
Si autem dies illa sit feriata in quavo-
catus est reus an artet citatu ad pareri-
dum. **U**nde hoc potest contingere dupli-
citer vel quia exprimitur in citatione co-
pareas tali die dominico vel non expr-
mitur. sed dicitur compareas. x. die. et
in ista die incidit dies feriata. **I**nnoce.
in ca. vltimo. de fef. post recitatione opi-
nionu videtur placere finaliter qd licz in
citatione exprimitur error dicendo com-
pareas die dominico ut extitit in causa
procedam? siue error tacite insit. ut pu-
ta dicitur in citatione compareas deci-
ma die. et illa in diem dominicum inci-
dat qd semper citatus comparere tenea-
tur. **R**atio quia in citatione duo viden-
tur mandata. videlicet qd tali die cop-
pareat et si illa die non debet vel non po-
test nihilominus videtur sibi mandatu
qd compareat quanto citius facere potest.
Post. tenet pitarium. et cum eo videtur
tenere **Richardus de senis.** **Jo. caldri-**
ni videbitur ibi dicere qd si error tacite
insit tunc teneat citatio quia tenuita pri-
cipio. **U**nde licet tunc casus supervenit
ens mandatu suspendat non tamen ex to-
to relaxat. et ita sequenti die tenetur co-
parere. **S**ecus si error est expressus. qz
tunc negat citationem tenere. **E**id hoc evi-
tandum hodie iudices sunt cauti dicendo
in citatorio. x. die papeas si iuridica fue-
rit. alioqui pria die iuridica sequi. **U**n-
desuluit **Jo. an.** in alle. c. pl. de fe. qd hac
cautelam iudices teneant maxie. **Q**uia
posset qd apud iudicem non esset dies feriata?
et apud citatu esset ut ibi p3 p. tex. qd singli

episcopi seruare debent et ita seruant
curiales Et etiā quantoq; alij iudices
maxie dlegati An aut teneat citatio et ariz
in casu puerlo scz si citatio decernit die
feriato vt citetur reus ad diē nō feriati
ibi etiā no. p. doc. Et finaliter tenet ibi
Jo. an. in nouella q; teneat talis citatio
Et distinguit ibi triplicē actū in citatiōe
primus actus est preceptū de die citādo.
Secundus est illi pcepti executio. s. ip
sius citatis actus. Tercius est pcessus ex
tali citatiōe inchoatus. Primus actus.
vt dicit. non requirit causē cognitionē. Et
ideo pōt fieri die feriato vt in. l. fi. c. de
feti. Secundus actus ex eadē rōne silt pōt
fieri die feriato. Tercius actus est qui ē
inchoatiū pcessus. isse cū habeat causē
cognitionē tali die non pōt expediri. et re
mittit ad spe. ti. de citatiōe. §. i. v. r. Itē
q; citatio Jo. cal. etiā tenet pstrariū. Et
inter alias rōes mouet. qz citatio est de
pcessu etiā p se et principaliter. vt in de
cre. qm de pba. Pro hac facit. qz p. tal
lem actū perpetuatur iurisdicō eo q; ē
actus iudicialis vt no. de offi. dele. licz
Ex quo ergo est iudicialis nō debet fieri
die feriato et est forte hoc tūm. et ita ser
uatur. Qñ aut sit citatio vt. x. die ppa
reat. an tunc dies receptōis seu infirma
tionis lēz citatiōis pputetur in nume
ro dierum expressoz. no. Guil. in spec.
de cita. §. v. l. v. r. penul. Et de dila. §.
i. v. l. 3. pone. Et tenet q; non cōputetur.
Item in forma citatiōis non posui de
certa hora. s. cōpareas die tali hora tali
terciatiū vel vespaz. rē. Ex q; ergo nō est
pfixa certa hora v3 iudex expectare reuz
ad finē diei. s. vsq; ad illā horā qua pōt
in cām qz incūbit ante noctis tenebras
expedire. de offi. dele. cōsult. De gēa
tū pteū expectare r. s. ad diē seqntem
vt ibi. Item nec de loco fit mētio. qz or
dinarius certū h3 locū siue pistoriū vt

supra dixi Secus in delegato. Cū ipse
debet certū locū assignare de rescrip. o. l. i.
et c. fi. Dicitur in forma cōpareas legit
time Cū pōt cōparere p se vel per procura
tozem. vt postea dicā. Et delegatus re
gulariter non pōt quē citare vt personalit
corā eo cōpareat Fallit in cal. bo hoc de
quibz in. c. i. de iudi. l. i. xi. Item dicit
qrimonijs talis rursus Et nō exprimi
tur causa ppter quā citatur. v3 per talē
citatiōem non inducitur litis pēdētiā
vt in cle. ij. vt lit. pen. Ad hoc ergo q; ci
tatio faciat litem pēdere ad effectū q;
nihil possit innouari. requiritur q; cita
tio sit instruens. videlicet q; pēā pset
super q; debeat rē pueniri. Item q; a cō
petenti iudice sit facta. et q; peruenit ad
noticiā citati vt in cle. i. vt lit. pen. De
hoc tñ an in citatiōe sit cā exprimenda et
quare fiat no. per Jo. an. in addi. spe. §.
i. sup. v. r. Item q; in ea nulla causa vbi
videtur tenere q; exprimēda sit causa p
rōnes ples quas ibi adducit. sed cōiter
non seruatur Itē citatis citatur solū vt
respondeat querimonijs actoris in cau
sis in quibus posset procedi lit. non cō
test. De quibus supra feci mentionem
Posset reus a principio citari ad totā
causam scilicet ad procedendum et ad
procedi videndum in tali causa ad om
nes et singulos actus incumbētes serua
tis terminis vbiis et consuetis vsq; ad
diffinitiuā sententiā inclusiue cum
oibz et singulis actis actiatis scriptis
ris litteris et munimentis quibus in ne
gotio huiusmodi vti intendit et se iura
re. cum intimatiōe q; siue comparuerit
vt pferat siue nō. nos nihilomin⁹ in
causa predicta prout iustum fuerit ipsi⁹
citati cōtūmana seu absentia nō obsā
te procedemus et ex pterius non nisi p
valuas ecclie pdcē citato Et qñ talis est
causa priuilegiata et eodē modo citatur

non oportet eū ppter ea postea ad singu-
los actus de nouo citari. Alias si nō est
causa priuilegiata in pcessu. vel si est ta-
lis citatio q̄ isto modo non est citatio.
sed soluz querimonijs responsurus. rē.
tunc oportet ipsuz ad singulos actus vo-
cari. vt uidetur dicere Guil. in spe. de ci-
ta. §. viso. Dicit tamen ibi Joh. an. in
advi. q̄ hoc pcedit vbi iudicium non ē
in loco remoto a dyoce. citati: puta in
curia. Nam tūc qz esset difficilimū cita-
tiones p singulis actibus mitti potest p-
cedi ad examinationem cause ⁊ diffiniti-
onem siq̄ non venit. Si aut pars venit
vel pcurator citabitur ad singulos act⁹
etiam si in vno fuerit cōmmax. De quo
plenius per Jo. an. i advi. spe. de cita.
§. viso super h. dominus autem meus.
De cōminatione quid debeat fieri dixi
⁊ remisi super forma citationis delegati.
Non tamen cōminatio talis faciēda ē
de necessitate. nec habet vim perempt.
nisi alias perempt. exprimatur. de quo i
spe. de citatione. §. viso. h. sed queritur
In fine citationis ponitur dat⁹ rē. nec
subscribuntur testes. rē. quia sufficit lit-
teram citationis esse sigillat⁹ sigillo iu-
dicis. siue sit antejudicialis siue de iudi-
cialibus. vt no. in. c. qm̄ de pba. Citati-
ones tamen que emanant de curia reuol-
guntur per tabellionez in publicam for-
mam. ⁊ hoc est tñius i arduis maxime
coram delegato. Et tantū de decreto ci-
tationis ⁊ eius forma que tamen exten-
di potest sicut visum fuit expedire

De actu citationis

Nunc videamus ^{m⁹ d}
ipsius citationis qualiter iste ^{actm}
debeat habere cui cōmittitur citatio fa-
cienda per litteras vel voce viua. qz de-
bet accedere ipsam citanduz ⁊ citare fin
q̄ sibi est iniunctum. si citandus copiaz

sui facit. Si non potest eum habere pso-
naliter. de hoc ptestetur ⁊ de diligentia
circa hoc facta. Et semp citandus est q̄s
si inuenitur. De eo qui mit. in poss. ca. re.
f. ca. vl. Si non inuenitur citetur pcur-
ator eius. si quem dimisit. quez dimit-
tere tenetur qui se absentat. maxime si
semel est citatus. de pcura. dilectus. de
eo que mit. in poss. c. fi. Si pcuratores
non dimisit. faciat citationez ad domū
⁊ requirentur amici. de quo in. c. causaz
que. de do. ⁊ contm. ⁊ ibi in glo. ⁊ in. c.
vl. e. ti. ⁊ in. c. vl. de eo qui mit. in poss.
Item in ecclesia in cuius prochia degz
⁊ moratur cū populus cōueniret ad di-
uina. Et traditur certa forma in citatiōe
videlicet in tali vel tali loco publicetur
Et ista forma est seruanda in. l. diligen-
ter. ff. mandati. in. c. cum dilectis. de f
scrip. vt in citationibus que emanant a
cū. In quibus scribitur si eius copiaz
habere poteritis. Alioquin in domo ha-
bitationis sue. ⁊ in ecclesia cathedrali rē.
Non tamen debet citans intrare domū
citandi eo inuito rē. de quo in spe. de ci-
ta. §. sequitur. ver. sed an reo. ⁊ in cle.
causam. de elec. Et dicitur absens qui
est extra provinciaz. vt ibi notat. Quā-
diu ergo quis copiam sui facit. non est
citandus ad domum. quia ad citationez
ad domum recurritur quasi ad vltimum
refugium. vt no. Hosti. de do. ⁊ cōtm.
causam que. nisi in casibus i quibus eti-
am sufficit prima vice. Et quādo habet
locum citatio ad domum plene no. per
Inno. ⁊ alios in. c. vl. de eo qui mit. in
poss. immo non sufficeret denunciari p-
curatori si ipse ē presens. Ita tenet Eli-
cen. in. c. vlti. de do. ⁊ contm. Et quādo
locus citandi non potest tñte adiri. pa-
pa mandat citationem fieri per edictum
De quo d iudi. c. i. in cle. Et potest iste
cui cōmittitur citatio faciēda per alium

citare. vt tenet. **Coff. et Bosl. in c. vi.** de eo qui mit. in poss. **Licet ipse Pe. et abbas tenent contrarium. Et debet fieri citatio clavis verbis. An at credatur nuncio referenti se citasse tractat Guil. in spe. de citatione. §. sequitur. p. sed nū quid credatur et sequenti. Et consultat ibi qd iudex quilibet maxime delegatus presente actore et tabellione iniungat nūcio qd ipse talem reū ex pte sua citet sub tali forma. Sic qd tali die et loco perempte compareat in tali causa coram eo respondurus. et tūc notarius id preceptū iudicis et mandatū nuncio factū redigat in act. Quia dato qd nuncio credatur sup act citationis p eum facto. non tamē creditur sibi super commissione facta sibi vt ibi dicit **Johā. an. in additio. Nam** **roffredus tractando de edicto. si qd in ius vocatus ēc. Dicit qd ad hoc qd locus sit huius edicto. lex esse necessaria quorum secundū ponit qd de mandato iudicis facta sit citatio. et hoc ponit ppter malos nūcios. qui sine mandato vocant interdū Et ppter hoc qd dicit **Jo. an. in addit. spe. in loco statim alle. Et reprobat qd in multis locis seruatur. qd preceptum nūcio factū de citando nō scribitur. Et qd scribitur relatio citationis dicit sic** **Retulit talis nuncius se de mandato iudicis citasse tale ēc. Cū tū ipse officium non sit circa mandatū sed circa executio nem mandati. Scribat igitur notarius in act. quō talis iudex constituit talē nūciū suū ad citatōes in tali cā faciēdas. qui nūcius iurauit corporaliter tacto euāgelio scō oēs ambasantes et citatōes in ea causa sibi p iudicē ipositas et p ipm iudicem iponendas fideliter facere et referre. et ibi etiā ipse **Jo. an. in addi. in isto dubio. An credatur nuncio etiam publico et iurato sup citatōibz. Vel an ponit standū sit inramēto ppter volentis iurare se nō citatū********

recitat diuersas opi. quid sentiant circa hoc doctores et practici **Bosl. in sum. rub. de p. m. §. ij. ver. quid si absens** **Tenet finaliter qd hoc est relinquendum arbitrio iudicis qui psonarum et negotij qualitate pēnsans vel credat nuncio. vel neganti se citatum iuramentū offerat ad sui innocentiam ostendēdā. et hoc placet **Jo. an. in addi. vbi supra ppter graue periculum qd imineret probō viro non citato ex dicto vilius ribaldi Non tūc est hoc sic arbitrarium sicut illud de quo in c. consultat de offi. dele. De quo non licet querelari Unde si iudex hoc casu male arbitretur ppter grauamen. potest appellari. quia videmus qd pssimos iudices sicut et nuncios Nūc vero citatio fit per litteras. pbatur facta citatō ipso qd citator remittit litteram citatōis seu pmissiōis sibi facte apponendo ibi sigillum suum. et hoc habet generalis consuetudo. ita nō. per **Bosl. in c. quoniam de proba. tamen melius est qd per litteras suas rescribat diez et formā sue citatōis facte maxie qū fit citatio vt die. x. vel. xij. compareat ēc. Qualiter autem debeat citari capitulum nō. in c. bone. i. de elec. quia ipsum capitulū capitaliter aggregatum citari debz si potest reperiri. Si non potest reperiri conuocari vel si nolūt aggregari tūc faciat homo quod potest Unde citetur publice in ecclesia vt ibi dicitur. in glo. que incipit et sic citentur etiā singuli nō tanqz singuli sed tanqz illi ex quibus constituitur capitulum et qui vna cum alijs faciunt capitulum alias citatio non valeret quia causa capituli non est causa singulorum vel econuerso. xij. q. ij. qui manu mittitur Et nō. in c. bone. iam alle. facta igitur citatione si fit per nuncium redeat nuncius ad iudicem referēdo sibi in presentia tabellionis qualiter vbi et******

quantum ad quid reum citant. Et ista
nuncij relatio est in act. scribenda. Et sic
sic scribere tabellio. Anno dñi 72. die
tali coram tali iudice in mei notarij pñ
tia talis nuncius retulit se citasse talem
inuentum et psonalit apprehensum. vel si
non fuit apprehensus retulit se dixisse p
curatori tali vel familie sue qd die tali
tali hora pparet coram pñco dñio iudice
ad pcedendum et ad procedi videndum in
tali causa que vertitur inter ipsum et talē
sup tali re vel ad iurandum. vel ad iurare
videndum de calūnia vel ad videndum iur
rare testes 7c. Ille vero cui comitit ci
tatio faciēda p lras solz in cedula affixa
citatione. vel in ipsa citationis carta a
tergo scribere sub hac forma: Ego. N.
plebanus vel rector talis eccle talē fm for
mam pñis mandati vel citationis cita
ui tali die vt tali die cōpareat coram tali
iudice in causa tali per se vel p pcuratore
iuxta pñiū lras pñennā et tenore. vel
ecogisco me lras pñtes tñ die vt tñ pub
licasse et inuissasse et cē fidei executū ip
sum citando. prout recepi in mandatis
In cuius testimoniū sigilluz meū pñibz
est appensum. Etrū aut ordinari possit
citare subditū suū extra iurisdictionez
suam per nunciū vel lras le. et no. qd sic i
c. romana. §. pñabente de fo. ppe. li. vi
Quia igit citatus sic p iudicem. et de
ipso iudice cōparere. Et hoc si est iudex
ordinarius suus iste qui citat seu citare
mādat. vel delegatus et hoc exprimit in
citatione. vt supra dictū est. Et si enā
non est suus pñius iudex ordinari. ha
bet tñ alias iurisdic. ordinariam. et in ci
tatione exprimitur talis causa: que si ve
ra esset deberet coram eo respōdere scz qā
dicit cōtraxisse vel deliquisse in ter
ra que est scz de iurisdictione citantis. d
quo plene per doc. in c. ij. d. dila. Aliis

si non cōpareret contumax reputaretur
Si vero citatio esset talis que non arde
ret ad veniendum. et per consequēs non
inferret cōtumaciā sic citatio temeraria
que citatum non artat. vt in. c. bone. ij.
de elec. concor. cle. pastoralis. de re iud
dic. ver. notorium quippe. Et nonnulli
sunt casus: in quibus citatus venire nō
tenetur. de quibus in glo. notabili in
ca. veniens de accu. et ibi per Jo. and.
super ea. Et solz de hoc tradi vna gene
ralis regula in ca. ij. de dila. videlicet qd
vbicunqz in citatione ponit aliquid in
iustum vel in honestum vel tale qd certū
est citatio cōpetere exceptionē declama
toriam iudicij. Et si citatur spoliatus
qd tñ deat spoliatori in cā civili vel alit
in cā criminali vt militi alteri negotia p
curant. ex qd talis error exprimit in citati
one ire non tenetur citatus. Et idem si
alias est notorium fm aliquos. de quo
dicendum vt ibi. Aliqui tñ distinguūt
Quia aut ipso iure deficit iurisdicō
citantis. et tunc citatus si istud est noto
rium venire non tenetur. nec valet pro
cessus contra eum. aut ope exceptionis
potest citatus se subtrahere a iurisdicō
ne citantis. et tunc tenetur se subtrahere
et comparere et excipere. alias tenebit p
cessus contra eum. de quo per Jo. an.
in addi. spec. de cita. §. i. Contumax est
qui cōtrā edictis vel vno precepto. ci
tatus non venit vel venit sed non obe
dit. vel illicentatus recedit. Ita diffi
nit Guil. in spe. d. contumacia. §. i. Bo
sti. in summa diffinit sic. Contumacia ē
erga iudicem vel prelatum cōmissa in o
bedientia. et dicit commissā. quia semp
obediendum est. de quo de tempo. or
di. ad aures i glo. et super ea. Et diuer
si sunt modi cōtumacie: de quo in. ca. ij.
de dolo et contu. in glo. et super ea. in ca.
quoniam frequenter. vt li. non contes.

in. §. i. Quia si latitat vel impedit ne citatio ad eū perveniat. vel minus instructus compareat &c. De quo etiā inspe. de contumacia. §. i. Item contumacia ē multiplex. Aliqua est pūmācia vera & vere que alias dicitur evidēs vel notoria. vt quando citatus respondet se non venturum. nec q̄ transponet pedem Et an sufficiat hoc dicere extra iudiciū. qz si in iudicio diceret esset indubitatum. Et alia septem dubia circa hoc pulcre tractat Jo. an. in addi. spe. de conti. §. i. **S**ecunda contumacia est vera p̄sumpta. vt quia apprehensus est citatus p̄sonaliter. sed nō venit in termino. Ista dicitur vera eo respectu. quia apprehensus ē p̄sonaliter. Presumpta dicitur tamen. q̄a non veniendo potest forte excusari p̄pter aliquod impedimentū. Tercia contumacia est ficta. vt quia non est apprehensus p̄sonaliter. sed citatus ad domū de quo etiā in cle. vnica. de do. & conti. in glo. magna. Et valz ista scire p̄p̄ sequentia maxime ad istud. quia pro contumacia obligatur contumax ad restitutionem expensarum. sed qualitas p̄dicta videlicet si est contumax evidēs siue notorius aggranatur ex tali qualifikatione in duobus. primo in expensis non dico restituendis. sed prius restituendis an tēq̄ absoluetur d̄ sen. excom. venerabilibus. §. secus. li. vi. Secundo in eo q̄ non habet beneficiū vel etiā redditū vel p̄uētus corā iudice. de quo per Jo. an. in addi. spe. vbi supra. Si ergo actor ē p̄tumax puniet. vt in. c. actor. de do. & p̄tu. li. vi. qz soluit expensas. & cum hoc non admitteretur ad aliam citationem nisi cautionem faciat q̄d velit. decetero fideliter comparere. vt ibi. Potest tūc etiā reo instante & docere volente de iure suo procedi ad diffinitionē lit. nō contesti. de quo in. c. causam que. de do.

& d̄tu. Et qualiter tūc sit procedendum & in quibus citationibus vocandus sit actor contumax. Plene per Inno. & alios in. c. i. vt lit. non contesti. Sed si reus ē contumax penas habz. quia potest excommunicari. Et si talis ē causa in qua potest fieri missio. & in qua procedi nō potest. lit. non p̄testi. sed si est causa in qua procedi potest lit. non contesti. ex p̄uili legio iuris. vel hominis. vt dicit supra in cle. dispendiosam. de iudi. & in cle. sepe. de verbo. fig. Tunc procedi potest in principali ad receptionem testium & ad diffinitionem sententiam in penam contumacie rei. Ita tamen q̄ reus citetur ad singulos actus. de quo etiā supra dixi. Et sic conseruatores dani vniuersitatis studioz &c. p̄cedere possunt i principali contra p̄tumacem cū de speciali mandato principis procedere debeant sūmarie & de plano &c. Possunt tamen si volunt contra reum p̄tumacem procedere ad excommunicationem vel missionem sicut alij iudex. Terminō igit̄ citationis adueniēte actor p̄peat per se vel per procuratorem eius. si talis est causa in qua constitui potest procurator euz litteris citationis. & faciat fidē iudici. de executione seu insinuatione citationis facite reo per modum quem p̄dixi accusando contumaciam & absentiam ipsius citati. p̄tēdo pronunciari eum & reputari p̄tumacem & contra eum tanq̄ contumacem procedi. vt. ff. de iudi. p̄perandum §. & si quidem. Et nō. per Guil. in spe. de conti. §. sequitur. & de comparitōe §. Et facit singula redigi. & cōscribi. in act. de proba. quoniā contra. Et iudex pronuntiabit seu reputabit eum contumacem dicendo. **T**alem per nos. & de mandato nostro citatum in diem hodiernum ad instantiā talis super reuel causa tali & sufficienter expectatum. nec per

se nec per responsalem comparere durā
tem ad petitionem et requisitionem ipsi
us actoris vel sui procuratoris compa
rentis. et eiusdem absentis contumaciam
accusantis et petentis eundem per nos cō
tumacem reputari. reputamus prout ē
merito contumacem Et iuxta istam for
mā scribet etiā tabellio. s. Anno dñi rē.
die tali hora tali corā tali iudice cōparu
it talis actor. v. talis ipsius procurator
qui procur. mādātū. pcuratoriū cui? te
nor inferius inseritur produxit vna cū
lris citatorijs et alijs lris sigillo tñ sigil
latis. vel instrumentis super executione
citationis eiusdem pfectis: quaz tenor
fuit infra continetur. Et talis citati et nō
cōparentis contumaciā accusauit. petens
eum p ipm iudicē pronūciari et reputa
ri contumacē. et sibi decerni contra euz
litteras oportunas. quem diū? expecta
tum ipse iudex contumacē reputauit. et
litteras contra ipm decreuit oportunas
Nec est vis an sic scribat tabellio in pso
na sua vel in persona iudicis. alio modo
talem non comparentem diutius expec
tatum reputamus contumacem rē. de
quo de conuer. coniug. dudum. de fide
instru. c. i. et ij. Et ita debz actor compa
rere in termino corā iudice. et contumaciā
rei accusare. Si ergo etiā actor nō com
paret. tūc fiet ppenfatio contumacie acto
ris. cū contumacia rei. vt no. de do. et con
m. actor li. vi. Si aut reus non comparz
et etiā iudex ē absens vel impeditus. ita
qz si comparuisset nō fuisset pcessum in
causa. An reputetur ptimax. et condem
nari debeat in expensis. est glo. notabil
l. c. vl. d. do. et pm. et ē glo. vl. et pñ iudex
a q vult pena incipe. vicz vel ab excōica
tione vel imissione. vt i. c. me. vt lit. nō
contest. vt ibi no. Et debet alter a princi
pio esse pñens q ea magis timeat vt. c.
si. qm. s. vl. in fi. Donescū tñ esset vt a

missione incipetur. qz pñ? est recurrend
duz ad res q ad psonas. vt ibi no. Ju
dex ergo procedēdo ad missionē contra
contumacē in actione reali puta sup eā
vel fundo. Decernit actorem mittendū
tūc in possessionē rei petite cā custodie.
Et fiat missio per dec. rba. Decernim?
constituim? vel mittim? vel iubemus te
esse possessorē talis rei cā custodie. et
volum? qz talis minister noster pñat te
actualit in possessionem. et talem missi
debet dare iudex. vt hoc impleat et ei re
ferat qñ factū sit. Ita dicit Inno. in. c.
i. de eo qui mit. in posses. et licet Inno.
ponit ibi etiā aliā missionis formā Illa
tñ ibi placet Post. et Jo. an. in nouella
et ex tali missione ex primo decreto actor
erit possessor rei. i. commutabilis sic qz
si reus venerit corā iudice infra annū et
cautionē pñet de stando iuri et restituat
expensas actori ipse possessionē recupa
bit. vt in ca. quoniam frequenter. s. in
alijs. vt lit non. cōtest. et dato q actor
missus prop? potentā rei vel causa do
li non possit possessionem corporalit ad
pisci. adhuc iuris dispositione intelli
gitur possidere ad effectum prescriptionis
annualis. vt in. c. contingit de do. et cō
m. Si vero reus nō venerit infra annū
prestando cautionem. vt dictū est resti
tuendo expensas. Actor etiā circa secun
dum decretum. per anni discursum ve
rus erit possessor fm cōmunem opinio
nem. vt in all. s. in alijs. et ibi no. d. do.
et conti. contingit. et reus non audiet
nisi super proprietate illius rei. Si aut
est actio psonalis. puta quia agitur cer
ti conditione ex mutuo. et reus est cōtu
max. mittetur actor in possessione reruz
mobiliū contumacis. si talis hz Alio
quin in possessionē imobilium p mō et
mēsurā debiti declarati in libello actoris
qō etiā habet declarare iuramento. et

an hoc sufficiat. vel requiratur pbatō p
testes vel istrumēta tractat **G**uil. i. spe.
de p. m. §. sequit. r. **I**te qd dicit de offi.
iudi. §. vlti. ibi per Jo. an. in addi. spe.
sup. r. ij. dicendū. r. r. vi. qrendū. r.
vsq ad quantū tpa tūc audiet re? sup
illis rebz in quas missio scā ē. le. r. no.
vt lit. non ptest. qm. §. vl. in fi. r. i glo.
fi. r. super ea. qz audiet donec iterueniat
scdm decretū **P**ost scdm vero decretū
an r qm audiat. refert an p scdm decretū
sit adiudicata possessio actori. an res
sit adiudicata in solidū. Si ē adiudicat
ta possessio audiet. sed actor hēbit pmo
dū possessionis donec principale sit si
nitum. Si res adiudicata ē in solidum
pclusa est via reo. qz tūc nō auditur. **E**t
ista hnt locū in p. mace an lit. contest.
Quid sit in p. m. post lit. contest. p. trac
ta. r. qualē pcedet patebit loco suo. **E**t
iste ē vnus modus. fm quē pcedet cōtra
cōmmacē. nō tñ multū festinabit. iudex
ad faciendā missionē de ro. r. p. m. cōmū
git in. i. glo. **P**unitur etiā contumacia
per pignoz captiōnē. per multam r. mo
dis alijs. de q in spe. de cōm. §. vlti. **E**t
q iudex etiam ecclesiasticus potest iponere
multam. habetur de pe. licet no. de ro.
r. cōm. c. i. **E**t de multa ponit **P**ost.
specialem rubricam in sum. de sen. r. re
iudi. **E**t de ea tractat spe. de sententia. p
la. §. ij. vlt. est r. quarta. Si autē iudex
vult infligere cōmmaci penā excoīcatōis
sic pcedat p. eū. qz hz eū monere vt ad
huc obediat ppendo i certū finitū ppe
tentē. r. p. m. acia suā expurget **E**t si iu
dex ē delegat p. scribere sub ista forma
M. decan? p. scolastic? r. c. talēccē **I**u
dex cause r. p. m. i. s. r. scriptaz. a se ap. spe
cialit. delegat? **U**nivers? r. singul? p. p. m. s.
de canis. custodi. hebdomadarijs. ple
baīs. r. diuinorū rectoribz. curatis. nō
curat. clericis. r. notarijs publicis. qbus

cūq p ciuitatē r. dyoc. talē. ac alias vbi
libet cōstitutis: qui pñibus fuerint req
siti. **S**alutē in dño. r. in mādatis nris
imoxen? ap. p. m. s. firmiter obedire. **N**up
auctoritate ap. nobis i hac pte cōmissa
citauimus r. citati fecimus talē. vt tali
die sibi pro termino peremp. assignato
cōpareret in tali loco legitime corā no
bis qreke tñ respōsurus. **S**ed quia idē
citatus in termino hmoi sufficēter expe
ctatus cōprere contēpsit. **U**nde p. dicto
M. actore vel ei? pcuratore corā nobis
in termino p. dicto cōparente. r. p. dicti
citati nō pparentis p. m. acia accusante
petēte ipm p nos contumacē reputari.
r. pro cōmmacia hmoi cōtra eū pcedi.
ipm reputamus put erat merito contra
macē. r. cōtra eū diximus put iussū fue
rit pcedēdū **I**dcircorobis cibo r. singu
lis cōmūctim r. diuisim in p. m. te sancte
obediēte r. sub pena excoīcatōis quā in
in vos r. in quēlibz vestrū. si mādātū no
strū hmoi neglexeritis vel contēpsieritis
adimplere. **C**anonica tñ trium dierū mo
nitione p. m. issa. in hjs scriptis ferim?
firmiter r. districte p. m. p. m. dendo manda
mus quatinus accedatis vbi propterea
fuerit accedēdum. memoratum. **M**. cō
mmacē publice r. diligēter moneatis.
quē nos pñibus peremp. amonemus
vt ante. xij. dies continuos. a monitōe
hmoi pputādos p. m. acia suā purgādo
cōmmacia. iuri pareat corā nobis. aut
eū p. m. ato. **M**. actore amice vel in iure se
p. m. onat. **S**ilicqu ipm p. m. m. acia hmoi
excoīcamus in dei noīne hjs scriptis.
quē sic excoīcatū publice i. s. r. missaz sol
lemnita. corā ppli multitudie de ābonibz
nūcienis diē executōis r. c. vt sup. in toz
ma citatōis **I**n ista forma pōit narratō
quō reus fuit citatus r. non cōparuit. r.
ei? cōmmacia accusata. **S**ed ista verb
narratiua s. n. pbat vt i. c. l. i. s. d. pba.

Oportet ergo qd de hoc pset pregistru
caule. seu pacta pscripta p tabellione rē.
Erit deo dñi dñt redigi in ac. r actitat
Ite moneñt añ excōicatōem. qz sp sniaz
excōicatōis. r etiā alias snias censure p
cedere dñ monitio. alias ipsa snia excōi
cationis ē iniusta ex ordine. r eā pferēs
hēbit penas de quibz in. c. lacto. de sen.
ex. Et qñ sic fert snia excōicatōis pmissa
monitōe vel alias sub pditione. si moni
tio putauerit sniam iniustā vel pceptm
seu monitōem. dñ appellare ista tps mo
nitionis. vel añ pditionē. r b vt appel
latio suspendat sententiā excōicatōis. de
q in. c. pterea. d app. Et dñ monitio hēe
cōpetētia tps iterualla. vñ aliqñ pñt
in monitorio. vt. j. xij. dies qz. iij. pro
primo. iij. scdo. r reliqs. iij. p tercio
r pemp. termino ac monitōe canonica
assignam? rē. De q in. c. psumtōem. d
sen. ex. li. vj. Sufficit tñ sine illi? clausu
le expñsōe. si alias sit pperēs tñm? Si
ptra collegiū vel vniuersitatē est pcedē
dum. Quia vniuersitas vel collegium
non pē excōicari. vt in. c. rōna. §. in vni
uersitate de sen. ex. li. vj. Tñc dñ collet
giū vel vniuersitas interdici vñ dñ tñc
in forma in singulares psonas excōica
tionis: in caplm vel puentū suspēisionis
r in eccām vel monasteriū interdici snias
ferim? rē. vel vniuersitatē ipsam interdi
cimus rē. Si at ē ep̄s vel supior archi
ep̄s pño dñ suspendi. l. ab igte flu eccie
deinde crescēte pñmacia interdici. terco
excōicari. vt in. c. ij. de offi. dele. li. vi.
Subiūgit in mādato extñcput extñc.
extñc. put extñc. sed b nō optet vt nō.
in. c. pterea. ij. de app. sup. r. excōicatū
Et in de. vñca. de pces. pñ. sup. r. ex
nñc. Itē dñ in hñs sc̄pnas excōicam? rē
qz sentētia excōicatōis ferti dñ in scrip
tis. de sen. ex. c. i. li. vi Sed qd dñcā d
sentētia in hñs scriptis credit Guil. in

sp̄. ti. de sen. pla. §. nñc at. r. r no. qñ
sic neccātiū. Cōsuluit tñ qd dñcā: deinde
si excōicat? pseuerat in cōmmacia iudex
pcedet ad aggrauatōez sentētie. Unde
crescēte pñmacia crescere dñ r pena. vt
lit. n on cōtest. qñ frequēter in fi. Et tñc
solet scribi sub ista forma.

Talis iudex delegat? vel ordinarius
tali rectori rē. salutē in dñō rē. dudum
autoritate ap. nobis in hac pte cōmissa
si est delegat? talē citauim? r citari feci
mus in terminū talē: ad instantiā tal. r
qz in termino hñmōi pperē cōtūmaciter
non curat: nos pro cōtūmacia hñmōi tñ
limus sententiā excōicationis: r ipsum
mādamus excōicatū publice nñciari.
sed qz itē in hñmōi sua cōtūmacia pdurā
do pdictā excōicationis sententiā teme
re ptempnit r dñnabile in ea psozdescit
Quare cum crescēte cōtūmacia merito
crescere debeat r pena. vobis mādamus
quatinus pñcñ. N. excōicatū singulis
diebz officis r festiuis accensis cādelis
r demū extinctis in terram piecñs: so
nantibusqz cāpanis publice d ambone
coram ppo nunciens. r facians tanqz
excōicatū eum ab omnibus art? euitari
Ordinarij breuius sic scribunt. Ta
lis prepositus vel offi. tali rectori seu
plebano salutē in dñō qz talis citatus a
nobis in certum terminū ad instantiā
talē nō pparuit: quare vobis mādam?
quatin? eū pempt. moneatis. vt ad huc
infra. x. dies pñnuos a receptōe pñtūz
cōputandos se cū pñcñ. N. amice vel in
iure pponat. alioquin ipsum excōicam?
dei noie in hñs scriptis. quē sic excōica
tū publice de ambonibus rē. Aggra
uationē sic scribūt offi. Offi. vel iu
dex general? plebano talis eccie salutē i
dñō. qz talis excōicatus a nobis pro cō
tūmacia ad instantiā talis hñmōi sentētia
non formidat. Quare vobis mādam?

quatinus ipsum excōicatu singulis die
bus officiis accensis candelis et pulsatis
campanis publice de ambonibus nūci
entis. **Dat. rē.** **U**lterius si adhuc non
curat parere iuri et petere absolutōem
dirigit aliud mādātum sub ista forma
ut sequitur

Offi. talis et cetera

salutē in dñō licet talē dudū excōicau
mus pro p̄t̄mācia aggrauatōis senten
tia subsecuta ad instantiā talis. Ipse tñ
h̄mōi sentētiā temere sustinet aīo indu
rato. quare vobis mādāmus quatin⁹ cū
excōicatum et aggrauatū sicut p̄r pub
lice nūcietis. inhibentes oībus et singu
lis vestris proclianis ne eīdē sic excom
municato emendo vendēdo. sal. aquam
ignē. cibum vel potum ministrādo: vel
alias quīs genere cōmunionis phibite
p̄ncipent quis mō p̄ faciēs rē. vel sic sic
canonicā ad n̄am fugere voluerint vñ
onem minoris excōicatis snia: quaz p
b̄ incurrūt fore ligatos publice nuncie
tis vel sic alioqñ cōtra ip̄os p̄ executōis
sniam vel alias penas put iustū fuerit p̄
cedem⁹. **E**t sciendū q̄ p̄ncipātes excōi
cato regulariter incurrūt minorē sniam
cū sit v̄tale: de q̄ in c. cū sacris. qd̄ me.
cau. et ibi plene per Jo. an. in cōmenta.
Sunt tñ aliq̄ plone p̄uilegiatē ut p̄
cipent excōicato. **D**e q̄b⁹ in c. qm̄ mul
tos. xi. q. iij. et in certis casibus etiā eis
licite p̄ alias p̄sonas cōicat. **D**e q̄bus i
c. si v̄re. d̄ sen. ex. cū cōcor. et p̄ncipā
tes etiā ante inhibitiōem iudicis incur
rūt minorē. tñ ista inhibitiō fit eo q̄ pl⁹
timere solet qd̄ sp̄cialiter iniūgit q̄ qd̄
generaliter ip̄erat. **I**tē ex b̄ maior plur
git contēptus qd̄ cōtra phibitōez iudic
is fit vel facit ut no. in. ca. alle. lacris.
Participātes tñ excōicato nō p̄nt p̄p̄
b̄ excōicari maiori excōicatōe nisi prius

notati et i sp̄e monent⁹: ut iuxta formaz
et dispo sūdem capituli constitutiōem d̄
sen. ex. li. vi. **P**ostea si nec sic p̄recontu
max a sua contumacia reuocari: sol⁹ iudi
ci cessatio a diuinis q̄dū p̄ns fuerit ex
cōicatus. et etiā istā p̄cedere monitiō.
qz oēm vindictā p̄cedere vñ monitiō
ij. q. ij. indigne. **E**t scribunt p̄ ordinat
rium sub hac forma.

Offi. talis tali plebano salutē in dñō.
q̄uis talis dudum a nobis excōicatōis
sentētiā p̄ contumacia ad instantiā talis
inodatus diuersis aggrauatōibus sub
secutus. **I**tē tñ. **I**. sentētiā hui⁹ et pe
nas contēnens eas temere sustinet: et i
eis sordescit aīo obstinato. vñ sua exigē
te contumacia ipsum magis aggrauare
cōpellimur vel contra ip̄m rigidi⁹ p̄ce
dere nos oportet. **I**deo vobis mādāmus
quatin⁹ p̄ consules consules et maiores
ip̄ius opidi talis vel iuratos et potētes
talis ville publice moneatis ut infra di
es. viij. seu. xv. predictam excōicatum
ab eoz cōsortio p̄ncipatōe et cōione eij
ciant et excludāt. vel quātū in eis est
ipsum inducant ut ad sic m̄tis eccē gre
mium redeat: iuri pareat corā nobis. et
bñficiū absolutionis curet obanere.
alioqñ q̄dū et q̄nēs itē excōicatus in
eccīa v̄t vel ei⁹ terminis p̄ns fuerit. mo
ram traxerit: domiciliū vel māsionē ha
buerit cessetis et cessare faciatis ab offi
cio diuinor⁹: quē sic suspēdim⁹ dei noīe
in hīs scriptis. **D**atū rē.

Aduertēdum tñ q̄ pro pecuniario del
bito non potest fieri interdictum genera
le. ut in extrauagān. p̄de bonifacij. viij.
Et an v̄cā cessatio censeatur generalis
vel specialis tractat Jo. cal. d. n. de cita.
in tractatu de censura ecclesiastica iuxta
fi. **E**t in p̄dca forma monentur maio
res loci. quia sentētiā hui⁹i p̄ quā idu
citur cessatio etiā ipsi puniuntur. **S**ed

quia principaliter fertur sententia contra contumacem. Etiam ipse deberet prius moneri ut supra allegatum est. Tamen predicta forma in formis ordinatorum frequenter tamr. sed iste forme non sunt ita precise quin mutantur secundum diuersitatem fororum. Conueniunt tamen in effectu et facile est stilum et consuetudinem cuiuslibet fori practicum sequi. Solent etiam isti processus aggravationum dilatarum diuersis modis scribendi sic

Unde contra ipsum sua contumacia expositente ad penas grauiiores nos procedere oportet. ut quod timor dei a malo non reuocat coerceat saltem seueritas ecclesiastica discipline de vi. et bo. clericorum. Vel sic. Cum nos dudum talem pro contumacia ad instantiam talis duxerimus veliculo excommunicationis innodandum. Ipse sequens contempnis ecclesie clauibus tanquam inobediens filius adhuc in graue salutis anime sue preiudicium scandalum fidelium pernaciter in sua contumacia perseueret. Ideo ne de sua contumacia possit gloriari: et ne facti sui peruersitas alijs trahat presumptoribus in exemplum: hanc poenitentiam pena ipsius sit metus alterius. Et maxime quando ordinarius procedit ad correctionem excessuum solent scribere videlicet. Idcirco ne facilitas venie alijus incenitum tribuat delinquendi: in alle. c. ut clericorum. Item quod si ea haberet que male usurpantur vel perpetuantur obmittimus excessus via alijs aperimus. ut. xxxv. q. ix. loci. Vel sic. Quia abscondenda sunt vulueta que fomentorum non sentiunt disciplinam. lxxij. di. plurimos. Item ut alij eius exemplo a simili arceantur. de vi. et bo. cle. clericos. Item pena vnius sit metus alterius. ut in. l. capitulum. §. famosior. ff. de penis. Item ne facti peruersitas alijs trahat in exemplum. Item quod ubi maior est culpa: maior de

bet exerceri vindicta. de here. excommunicamus. §. credentes. Item quod ubi magis exceditur est seuerius vindicandum in. c. tanta. supra alle. Potest etiam procedi contra contumacem ad suspensionem ab officio et beneficio. Et qualis ordo seruandus sit in inflictione penarum. no. in. c. cum non ab homine. de iudi. quod aliter est ordo quando pene sunt infligende pro contumacia: et alius pro crimine. ut no. in glo. vi. et super ea: et de tanto maior est contumacia de quanto a re minori insurgit ut no. Jo. an. xv. di. duo. et no. e. ti. in. c. cum non ab homine. Item si comparatur coram iudice: non tamen vult respondere: nulla iusta causa eum excusante. vel illicitas recedit reputabitur contumax ut dixi supra in descriptione contumacis. Item debet citatus tempestiue eripere iter. quod si tarde arripit: ex impedimento sibi in via contingente non excusabitur. Ita colligitur ab ar. in. c. cum in veteri de elec. Et ibi per Jo. an. supra penult. glo. Et sic citatus mittit procuratorem sed iste non comparet et contumax efficitur. propter tale contumacia procuratoris non debet excoicari officio. sed tunc quando dominus causa scit et non purgat. ut in. c. i. vel lit. non prelat. et in iura excoicationis pro contumacia procuratoris iuste feratur contra officium. Dat ibi Hosti. consilium quod iudex antequam hanc sententiam feret significet domino contumaciam procuratoris assignando sibi terminum ad eum purgandum ne possit pretere ignorantiam. Et licet non possit dominus excoicari propter contumacia procuratoris ut dictum est. preterea contra ipsum nullio fieri. vanabiliter etiam puniatur in expensis. ut dicunt Hostien. et Innocen. in alle. capitulum. i. vel lit. non contest. Sed dominus habet actionem contra procuratorem. De qua ibi plene tractat. Deinde si contumax excoicatur: reiat coram iudice et velit stare iura petat ab eo

lutionem: debet absolui recepta cautōe
q̄ iuri pareat. vt in .ca. qua fronte de
app. 2 adhuc est pars citanda pro qua
lata fuerit sententia excoīcatōis. dato
tñ q̄ nō vocetur: tenet absolutio d̄ quo
ibi nō. 2 de iudi. c. i. 2 in spe. de p̄ma
cia. §. si. vcr. sed pone. dicunt tñ pe. ab.
2 egidi? q̄ ps ex hoc grauatur: 2 poterit
appellare: 2 b̄ p̄cipue qñ excoīcat? erat
pro manifesta culpa qz tñc debuisset p̄
cedere satisfactio: 2 recurratur in mate
riam ad glo. ante penul. in .c. ex lēis. de
offi. dele. 2 de symo. ad aures. de vcr.
fig. ex pre. vt lit. nō prest. qñ. §. in alijs
cum p̄cor. Sciēdum est q̄ si excoīcat?
staret p̄ annum p̄naciter in excoīcatōe
ex hoc surgeret p̄tra eum suspitio q̄ ma
le sentiret de articulis fidei Et ista p̄na
cia ānualis pseuerāti inducit suspitōez
heresis. 2 pro tali suspitione. q̄ est p̄ba
bilis possit excoīcari. 2 si tñc itez in ta
li excoīcatione lata pro suspitōe b̄nōdi p̄
seuerauerit p̄ annum iudicabit hereticus
de q̄ de purga. c. inf. de pe. grauē. xi. q.
iij. rursus. 2. c. q̄cūq̄ Si āt citat? p̄pter
infirmitatē vel aliam iustā cām ipedit.
q̄ venire nō p̄t ad mādātū iudicis 2 cā
est ardua in qua nō tenet p̄stingere p̄cu
ratorem. debet mittere excusatōez. si ipe
dimentū est ipale. 2 ipse est tal' qui in
iudicio p̄ se stare p̄t. de q̄ in .c. querelaz
de procu. ibi plene de hoc Si cā est mo
dica d̄z mittere procuratōrē. Si āt ipē
citat? mittit seu misit 2 detēms fuit ipse
vel p̄curator in vis seu alias ipeditis. si
ex scō alicui? hoc p̄tingit. h̄z actionez cō
tra dolose detinentē seu ipedientē. si est
soluēdo. si non est soluēdo restituit ex
clau. generali ff. d̄ ex q̄. cau. ma. in inte
grā est. l. 3 2 si. §. vl. De q̄ in .c. ex lris
de resti. in ite. 2 in c. cum bertoldus. de
re iudi. 2 p̄ Anno. in .c. quodē

Comparitio rei.

Reus ergo sicō
paret tñc l̄z sup̄bo. huiliter. 2
l̄z melacolic? hilariter d̄z se iudici p̄stat
re 2 ne iudicē exaspēt. 2 d̄z p̄pere i loco
ad quē citat? 2 d̄z ubi p̄ iudicē ius red
di p̄suenit. 2 si est index delegat? vel ali
as nō est p̄p̄ri? ordinari? ipsius. nō statū
in eū vel iurisdicōem suā p̄sentiat. h̄z p̄
mittat p̄testatōem q̄ talē p̄paritōez vel
actū faciēdum corā eo nō velit in ipsuz
tanq̄ in suū iudicē cōpetentē aut in ipi?
iurisdicōem cōsentire. nisi in quantum
tenet de iure. de q̄ in spe. de cōparitōne
d̄. hoc q̄z. Et aduertat ille q̄ p̄testatōez
facit. q̄ istā clau. v̄l adiectōem v̄z Nisi
i quantum d̄ iure teneor. nō obmittat. v̄n
d̄t notabilē ino. in .c. cumana. d̄ elec. q̄
fam? est. q̄ cōparens corā iudice ordina
rio vel delegato 2 non protestat q̄ non
cōsentit in ei? iurisdicōem. qz p̄t index
eū ex hoc p̄nūciare cōmmacē. d̄ iudi. c.
l. de h̄. si. ex pte. i. **Q**uod noluit stari
iuri 2 sic poterit excoīcari Sec? si addit
in protestatōe. nisi i quantum de iure de
beo fm eū Et si re? cōparet p̄ procurato
rem. petat actor q̄ doceat procuratōrē
mādato procuratorio. q̄b̄ oñtēte d̄z p̄
curator rei nō occultare de app. sepe. in
p̄ri. Et si p̄curator p̄ducē mādātū petat
copiā. cōinducias deliberādi sup̄ eo. 2
idē si actor p̄ procuratōrē cōpareret. re?
vel procurator ei? petat copiā ipfi? 2
terminū ad ipugnādū si videbit sibi ex
pedire Re? cē vel procurator ipsius. si
iudex ē delegat? petat copiā sibi fieri
sui iurisdicōis d̄ offi. dele. cum in iure
Petat igit? originale rescriptū sibi ex
hiberi. vt ibi nō. Et si l̄z vari terminum
ad dicēdū 2 opponendū si voluerit con
tra rescriptū. 2 iudex h̄z illa decernere
alias eēt loc? appellādi p̄ut spe. tradit
de hoc formas in tractatu d̄ li. cōcep.

In ti. re app. rer. in sexta forma. Et ista
oia sic ptes vel eoz pcuratores petita
ac p iudicē decreta et admissa. dñr p no
tariū cause in ac. p scribi. Et p sic scribe
re tabellio. Anno dñi rē. die tli. hora ta
li rē. pparuit corā tali iudice. talis cleri
cus vel layc. vel tal ipi pcurator. q mā
dant pcuratorū iusticiā tenor pdux
it. Et talis ad sui instantiā et diē et horā
hmoi. citati qrimonijs ipi cñfusus cō
tumaciā accusavit petēs eū pputari cō
tumacē. Ex aduerso pputit iudice ad huc
p tribunali sedere tal pncipalis. vel tal
ei pcurator noie pcuratorio. et rescrip
tum aplicū origiale sibi exhiberi. ac ei
et pcuratorij p dci copiā ei dcerui ac tra
di. et ppetentē fininū ad dñm p rescrip
tū ac mādātū hmoi si sibi ppetent affig
nāto. Cui iudex ipse originale exhibuit
ipulq mandati p dci copiā sibi fieri de
creuit. ac talē diē ad ipugnādū p dci p
finino pemp. assignauit. Vel in psona
iudicis p sic formari. Anno dñi rē. cō
puit talis corā nobis. et petiuit rē. cui
exhibuim. dceruim. fininū assignant
mus vt in forma rē. In termino g ad p
missa assignato. si actor pcuratorū rei
vel si re pcuratorū actor vel rescriptū
vel iurisdictionē iudicis ipugnare poterit
ex aliqua cā ipugnet. Et q pnt opponi p
rescriptū vel pcuratorij mādātū. i. pcur
atorū tractat. Guit. in spe. de rescriptū
pntatōe et pcuratore. et d ppe. in d. a
di. si n ppetat sibi exceptiō. petat sibi edi
libellū. Et istū eglatit actor edere teneē
vt i. q. iij. offerat. de li. ob. c. i. Et dico
regularit qz fallit in casib. q ibi no. Et
p b re. nō pntit in iudicē. vt no. in. c.
int mōstria de re iud. nisi p aliquē aliū
actū talis cōsensu psumat. Cū vñle ē
sp de b. ptestari. vt sup dixi. Erit for
ma pcuratorij ista si sit in in pñia nota
rij publici.

In noie dñi amē rē. Indcōe rē. pōt. la
lis. die tali. mēse tali. hora tali. loco tali
In meiq notarij publici subscripti et
testiū infrascriptoz pñia psonalit pñi
tatis. Discret. vir. n. cleric. pncipalis
vel laic. talis dyoc. mō via iure cā et for
ma qbus melioribus et efficaciorib. fiet
ri pmit et debuit. fecit creauit cōstituit
et solēnter ordinauit suos vtros certos
et legitimos et indubitatos pcuratores
actores scōres. negotiōz gestores et nū
cios speciales et gñales. Ita q generalit
tas spēalitati nō deroget vel ecōtra talē
et tales pñtes. et on. pcuratōis hmoi in
se spōte suscipiētes. et talē et tales absen
tes tanq pñtes et quēlibet eoz isolidū
ita q non sit cōditio melior occupāns.
S. q. vñ. eozū incepit alter eoz libere
prosequi valeat mediare pariter et finire
ad agendum et defendendū. posset addi
prosequēdum pertractādū in causa seu
causis que vertuntur et esse sperantur que
verantur seu verā et esse sperantur inter ip
sum constitutū etem ex vna parte. et talem
talis dyoc. parte ex altera. omnesq ali
os et singulos sua interesse putantes vel
credentes corā iudice tali ordinario vel
delegato necnon coram quibuscūq al
ijs iudicijs ordina. siue extraordina.
delega. vel subdelega. dñis vel dandis
deputatis vel deputandis. vel in causa
quam ipse cōstituit mouet seu mouet
re intendit libellum seu libellos. quascū
q summarias petitiones petendum dā
dum recipiendum dari et recipi viden
dum litem seu lites contestandum De
calumnia et veritate dicendum ac cuius
libet alterius generis sacramentum lici
tum et honestum in ipsius cōstituentis
aīaz pñādū et pñari vidēdū. et ex aduer
so b fieri petēdū et vidēdū ponendū ar
ticulandū positōib. articulis respondē
dum ponēz et articulari. et contra eos

Forma

excipiendum ac suis respōderi petendū
et obtinendū. **T**estes litteras et instru-
menta iura et munimenta pducendum
et alterius pñs testes iurare et probatio-
nes videndū. et testes ac probatōes ip-
sius ex aduersa pte reprobandū et ipug-
nandū. et crimina et defectus opponendū
et probandū declarandū ac declarari vi-
dendū contra declarationē: ac pñz ad-
uersarioꝝ seu aduerse pñs dicendū. bñ-
ficiū absolutōis simplicit. vel ad caute-
lam ac resti. in inte. pñcipale vel incidē-
ter petendū. et obtinendū cautiones dā-
dum petendum recipiendū supplicādū
et allegandū renunciandū pcludendū
et pcludi petendum. et videndū. interlo-
cutorias et diffinitivas sñas ferri petē-
dum ab eis. vel eaz qualibet ac quicqꝫ
alio grauamē illato vel pminato semel
vel pluries puocandū. et appellādū. ap-
pellatōes inuimādū et psequendū. aplos
dāna iteresse et expēsas petēdū et recipiē-
dū ac ipas expēsas declarādū et taxari pe-
tēdū et vidēdū. Et sup ipf iurādū. de lo-
cis iudicibz et notariis pcordādū et pue-
niendū suspectos et suspecta recusandum
līas quas cūqꝫ tā scribēdas qꝫ legēdas
gēam seu iusticiā in se pñnētes ipetrādū
et ipetratis seu ipetradis ex aduerso con-
tradiciendū alium vel alios pcuratores
substituendū et eundē vel eosdē reuocā-
dum ac huiōi pcuratōis onus in se re-
assumēdū. qñ et qñiens fuerit oportū
et generaliter oīa et singula alia faciēdū
gerendum exercendum. et procurandū
q merita causarū exigunt. et legitimis
procuratoribz a lege vel a canone sunt
pcessa. que ipse constituens p se faceret
vel facere posset si psonaliter pñs esset
Enā si mādātū exigant magis specia-
le. Promittitqꝫ ipse constituēs mibi no-
tario publico solenniter stipulanti et re-
cipiēdpice et noie oīm et singulorū quorū

procuratorij

iteresse vel interēse poterit. se gratū ratū
et firmum habiturum perpetuo quicqꝫ
per dictos procuratores vel eoz substitū-
tos in quemlibet ipōꝝ actū dictū ge-
sum factū et procuratū fuerit in premis-
sis. et qlibet premissoꝝ ac volendo eos
ab oī satisfactiois onere releuare. Pro-
mittitqꝫ ipse constituēs mibi. vt supra.
iudicio fisti. iudicatum solui cum oībz
et singulis suis clausulis oportunis sub
oīm bonorū suorū pñtium et futurorūypo-
theca vel obligatōe protestans iplos p-
curatores nō velle tacite reuocare. sup
quibus oībz et singulis pñtuenens me-
moratis me notarium publicū requi-
siuit. vt sibi vnum vel plā pñficere instru-
mēta. acta sunt hec Anno Inditione pñ-
tificatus mense die hora et loco quibus
supra. pñtibus discretis viris. a. b. c.
Potest etiā mandātū procuratorij
probari per litteras constituēns sigillo
suo sigillatas. de procura. ex insinuatio-
ne de cens. sopite Et no. in cle. i. de pro-
cura. Et iste est casus specialis in quo si-
gillum priuati facit fidem. et quando in
litteris suis constituens dat procurato-
rem debent ille littere dirigi iudicici vel
aduersario. de quo in spe. de procura. s.
rōne at forme. ver. ij. s. nunc at. p. si at
et erit ista forma.

Forma procuratorij quo constitui-
tur pcurator per litteras ipsius pñtue-
tis

Honorabili vi-
ro domino officiali vel iudici
tali. talis. Quicquid poterit seruitij re-
uerentie et honoris in causa seu causis
que vertitur siue verti et esse speratur In-
ter me ex vna et talem parte ex altera in
iudicio corā vobis inodo et forma me-
lioribus et efficacioribus: quibus possū
et debet. facio creo constituo et ordino

meos veros et legitimos procuratores
ut sup in alia forma. Et pstituit et pcur
rator apud acta. et pstituit pcurator
clericus vel layc? cu edictu hmoi sit p
hibitoriū. vt l. c. i. de pcur. Re. li. vi. Et
pcurator pstituitur p aū li. ptest. libere
renocari. postea nō nisi in certis casibus
de q in. c. ij. de pcur. li. vi. Et in qua eta
te possit pstitui. hētur in c. qui generale
e. n. li. vj. Itē et absens et pns p pstitui
mi procurator. e. n. licet. li. vi. In for
ma huius mādātū primo ponitur clausu
la insolidū. Cū sine tali clausula p lbo
pcuratoribus pstituitis vn? sine altero
non esset admittēdus nisi in causis elec
tionū. et in alijs spūalibz. vbi p iudex
ydoneū magis eligere vt in. c. si duo. de
pcur. li. vi. Subditur clausula ista ita q
nō sit melior conditio rē. quis sit istius
clausule effectus. hētur in. c. si duo. ad al.
ibi de b. Et vt hētur in forma cōstitutē
ad agendū et defendendū. vñ si ē actor. et
pstituit solū procuratorem ad agendū. et
nō ad defendendū. procurator talis de
fendere cogitur vel satisfare de defendē
do. vt no. de pcur. qui ad agendū. li. vi.
in glo. et in spe. e. n. §. i. ver. Itē excipit
tur. Valet tñ si dicatur ad agendū et ex
cipiendū. cū excipe sit defendere. vt no.
in. c. impatoris. de iura. calū. Itē si re?
cōstitueret ad agendū tñ ptenand? esset
actori ad expensas. de procu. cōstitutis
Itē dicitur in forma ad dandū et recipiendū
libellū lit. cōtest. Et ista et filia q sunt de
substantia ordinis iudiciarij potissime ex
primuntur. Si tñ aliquor talū non eēt
facta specificatō. p hoc nō viciaretur. ex
q dicitur primo ad agendū et defendendū
Cautū tñ est illa exprimi et ita seruare
Itē dicitur ad pstandū iuramentū de calū
nia rē. Et nisi hoc exprimeretur in mā
dato nō admitteretur ad hmoi mādātū
pstandū. de iura. calū. c. vl. li. vj. sunt

si aliqui act? pro quor exercitio p pcur
ratorem fieri requiritur speciale mādātū
datū qui enumerant in. c. qui ad agendū
de pcur. li. vi. Itē dicitur in forma
pcuratorij ab interlocutoriā vel senten
tia diffinitiuā appellādū. hoc possit imo
tenceretur procurator etiā si non esset ex
pressum. qz tenetur appellare vel signifi
ficare dñō q appellet si velit. Nō tñ te
netur nec pseq p appellatōez. nisi p tene
atur in mādato b. Itē dicitur aliū vel alios
pcuratores substituendū rē. hoc nō p
pcurator. ante lit. cōte. nisi hēat specia
lit in mādāt? Postea p tē si nō p tene
tur in mādato. vt in. c. i. de pcur. et re. li. vi.
de q ibi. Dicitur etiā in forma mādātū
ptās substituendū reuocadi. alias sine tali
clausula vel ptate sibi tradita non possit
substituendū reuocare. vt in. c. ij. de pcur.
li. vi. Item subditur clausula. Et gene
raliter oīa rē. Et ista clau. qzuis genera
lis. ex verbo generalitatis huiusmodi
non p tilla q requiritur speciale mādātū.
de q in. c. qui ad agendū de pcur. li. vi.
Itē subiūgitur pmissioq ipse pstituit
tātū rē. et hoc debet cōneri in mādato
actoris qui pstituit pcuratōrē. sed clau
sula que sequitur scz iudicio sisti et iudis
catum solui. pertinet ad reum qui habz
cauere pro suo procuratore. de iudicat
to soluendo. et iudicio sistentio. de quo
d pcur. mādato. Sed vtrumqz ponit
tur in mādato. quia vterqz constituitur
ad agendum et defendendū. Et qd dicitur
quicquid per ipsos procuratores factū
fuerit. Et si diceret quicquid per eos
legittime factum fuerit rē. non valeret.
quia etiā quod dolose facit procurator
valet et nocet domino. vt in. l. si procu.
ff. de do. et contm. No. vt lit. non ptes.
c. i. De q per Jo. an. in. c. relatio. xij. q.
i. Jo. an. c. si. de dila. in nouella. Ce
no. ele. c. i. de pcur. et sciendū q ille q sciē

ter et sine pteftatione recipit instrumē
tum vel lras sine pcuracionis: in quibus
instrumēs canit pro ipō super inclusis in
mādato cogitur pftimētē defēdere. vt
in cle. i. de procu. Et aliqui constituitur
quis pcurator generalit ad oēs causas
corā quibuscūq; iudicib; de procu. pe
nno. eo. n. qui generaliter li. vi. Aliqui
ad certā cām et corā certo iudice Aliqui
mādatum limitatur ad certos actus tñ
sicut placet instrumēti. Item pftimētur
pcurator ad iudicia. vt iam visum ē ad
negonia et ad iudicia. qñq; simpliciter.
qñq; vt ad rem ppriam. Potest etiā p
curator pftimē simpliciter. vel sub forma
qñiens constitutē abesse cōtingat. Et
si simpliciter est cōstitutus. si tunc vñs
postea per se in eadē causa compareat vt
causam tractet. censetur procuratorē re
uocare nisi protestetur qñ. de qñ in .c. pe
nūl. de procura. li. vi. Interueniūt etiā
qñq; alie persone in iudicō noīe alieno
videlicet noīe actoris vel rei. Et qñq;
sine mandato cū cautione tñ de rato. vt
puncta persona. vel pforis eiusdē litis.
Et qñ censetur coniūcta psona no. de re
scrip. nōnulli in fi. cū remissionib; Alij
sine cautione. vt tutor curator qñ. et quō
qui procurat cām collegij vñ syndicus.
vel yconomus. vel cām vniuersitatis vñ
actor qui etiā aliqui ab vno cōstitutur. et
quid sit yconomus. et quid defensor or
phanotroph; castaldus qñ. ponit guil.
in spe. pte. i. in rubri. de hijs qui alieno
noīe in iudicio interueniūt. et in rubrica
leqn. Et non est vis in noīe. s. an vocet
quis pcurator vel syndicus qñ. vt in .c.
penno. de pcu. sed bene est vis in modo
constituēdi. qñ quantū ad hoc bene cul
ratur. de quo per Inno. in .c. imperator
et in .c. cum causam. de iura. calum. Et
deb; procurator esse instructus vt dicā
spe suo. Et quia vt dictum est si nō im/

pignatur per reum iurisdicō indit. vel
procuratorij actoris. nec aliquid oppo
nit reus vel opponere poterit cōtra cita
tionem vel aliam positiōē. sed videt se
destituti exceptionibus: que possent op
poni ante libelli oblatiōem. Vel si com
petant sibi aliquę exceptiones. vult ta
men eas reservare an hoc possit vel mñ
sit. dicam suo loco circa materiā excep
tionū dilatoriā qñ.

De libelli oblatione

Potest libellum
quem actor tenetur offerre. de
li. obla. c. i. Immo etiam si a reo non pe
teretur. iudex ex officio faciet eum dari
vt ibi no. Et iste est casus in quo supple
re potest de facto contra ea que habetur
in .c. bone de postul. prela. Ratio est ne
sibi illudatur quia aliter iudicium nō
valer; Potest tamen iudex ante datio
nem libelli facere et tubere factum propo
ni verbo per actorem vel suum procura
torem de iudic. pastoralis. et eo audito
statim reum interrogare super eo. et si re
us confiteatur Iudex precipiat ei qñ sa
tisfaciat et per talem confessionem nō sit
lit. contest. ex quo datio libelli non pre
cessit. Ita dicit notabiliter. Bern. in
c. dudum de elec. ij. glo. que incipit. Ez
pone qñ reus. Nec cñ fertur tunc senten
tia diffinitiva sed sit preceptum reo vt
soluat debitum infra certum tempus.
Secus si libellus esset oblatu; et super
illo sequeretur confessio. tunc deberet
ferri sententia. et ita servatur. et istam cō
suetudinem cōmendat Guil. in spe. de
li. obla. ver. Licet quia per eam lites pos
sunt minui: quod fieri debet de do. et cō
tu. finem. et offertur libellus propter ac
torem. propter reum et propter iudicē.
propter actorem vt ius suum declare
tur. Propter reum an cedere vñ contē

tere velit propter iudicem vt sciat qua
liter formare debeat sententiam que fin
petitionis formam est ferenda. **De sy.**
licet hely. Item no. in alle. ca. de libel.
obla. Et debet continere libellus nomē
actoris rei iudicis et causam implicantē
factū et inferentē conclusivam petitiōnem.
Unde dicit Jo. de lig. q. libellus est sy
logismus iuristarum. et dicit Hosti. q.
licet libellus multa debeat continere Suffi
cit tñ de consuetudine approbata. q. appa
reat in libello quis petat. a quo. et quid
et qualiter. et coram q. Dat. versus. Quis
quid coram quo. quo iure petatur. Et a
quo recte ppositis quisq. libellus habet
Et debet libellus ista continere clare. q. de
bet esse sine oī obscuritate Unde caueat
advocatus formando libellum de nimia
generalitate Item q. non ponat ibi vel
de quo de emp. et ven. c. si. Item nō po
nat dictiōnem si. cum sit pditionalis in
certa. Item caueat a vbo duplici pæg
nāti et amphibologyco et ab oī dubio et
obscurō. Item libellus debet esse brevis
Est em libellus in pposito. Brevis scē
tura intentionem actoris continens cō
tra adversariū necessario inferens et cō
cludens. vt no. dicta. l. ampliozem. C.
appel. in. §. i. Caueant libellorum dicta
tores verbosis assertionibus vt. sed es
sola scribere que ppendiosa narratione
possint causas explanare Unde dicitur
libellus diminutivus a libro ppter sui brev
nitatem vt dicit Guil. in spe. de li. con
cep. §. i. in pñ. Sicut codicillus a codi
ce. Potest etiam dici libellus a libra in
qua pōderatur iusticia fm Roffre. Q.
ār vñ q. in quibusdā causis nō sit neces
sarius libellus. petitiō tñ in actis debet
scribi. vt in de. sepe de v. sig. In quō
tñ differat libellus et petitiō possit dubi
tari. Cum etiā petitiō continere debeat ac
toris intentionē. et eē clara et certa. et tal

q.cludat necessario actoris intentiōez
ad hoc vt fm eā possit certa sentētia ferri
alias nō esset apta. Dicendū est q. in h
differūt q. in libello pponēdo servanda
est forma. sed illa q. formā respiciūt ob
mittuntur in petitiōe. Unde debet esse sim
plex ad modū memorialis. et in hoc alle
viatur actor Ita dicit pau. de liza. in al.
de. sepe. et in oī causa civili et criminali li
bellus est offerendus siue causa civilis sit
realis siue psonalis siue mixta Item et
in officio iudicis qd loco actoris prepo
nitur. In oī igitur causa dabit. nisi ius
dicat vel disponat ipm non esse dandū
de q. in. c. i. de li. ob.

¶ Aduertendū ergo q. omnium actio
num de mundo que inter aliquos inten
tantur sunt duo membra. quia alie sunt
reales. alie personales. vt insti. de acti.
in. §. omni. vt lit. non contest. c. quod
niam. §. in alijs. Quidam tamen hīs
duobus membris volunt addere terciū
scilicet q. actionum. Alie sunt in rem.
Alie in personam. Alie mixte vt sunt fa
milie herede. communidundo finium re
gundorum. vt insti. de acti. §. quedam.
Sed dicendum est q. sunt duo mēbra
tantum. et istud terciū continetur sub
primo scilicet in rem. et hoc quando agi
tur ad reales prestationes Vel sub secū
do scilicet quando agitur ad personales
vt no. in iuribus alle. statim. Inquan
tum ergo actiones mixte dantur ad res
sequuntur naturam realium Inquantū
ad personales prestationes. sequuntur
naturam personalium. Reales actiōes
sunt que rem concomitantur. Unde sci
endum q. rerum alie sunt corporales.
Alie incorporeales. Res corporales sunt
in triplici differētia vel specie quia alie
sunt immobiles vt fundus alie mobi
les vt liber. alie se mouentes q. tñ noīe
mobiliū continentur vt equus Pro istis

rebus corporalibus competit actio realis. s. rei vindicatio. ut qñ ago ptra eñ qui non est mihi aliquo mō obligatus. neq; ex contractu. neq; ex quasi contractu. neq; ex delicto. neq; ex quasi delicto. Sed quia possidet rem meā in mobilē vel immobilē vel se mouentē. Ideo ad illā rem cōpetit mihi actio contra eum. Pro incorporeis cōpetit etiam actio realis. non rei vindicatio. qz incorporealia non possidentur. sed quasi possidentur. Unde cōpetit pro eis pñssoria. de quo de iudi. c. examinata. dñ. sig. ablate. Personales sunt actōes que comitantur pñonam obligatam. Et ita obligatio surgit et inducit. iij. modis. Causatur cñ ex contractu vel quasi contractu aut ex delicto vel quasi delicto. ut insti. de oblig. cum rubri. seqñ. et no. de re scriptis. dispendia. li. vi. Exemplū de obligatione que nascit ex contractu. sicut ē contractus mutui venditionis locandis et in verborū et litterarum obligatione. De quasi contractu exemplū ut in actionibus tutelae et similibus. De delicto ut in actione furti damni dati rapine et iniuriarum. De quasi delicto ut in iudice male indicante et in pñciente de cenaculo qđ nocuit. ex istis nascitur obligatio et ex obligatione actio. Unde etiam contractus vel delictū est mater obligationis. Obligatio vltterius est mater actionis. et sic actio est filia obligationis et neptis ad contractū. Sic ergo contractus est auus. Obligatio filia. Actio neptis. et obligatio est ius propter quod et actio ius per quod sit prosecutio iuris. De quo insti. de ac. in principio. Actiōum alie sunt vniuersales. alie generales. alie particulares seu singulares. Actio vniuersalis est quando ius deducitur ad iudiciū cui subiūctur pñcula supposita. Unde quatuor sunt vni

uersales actiones que competunt pro hereditate. quia nomine hereditatis cōplectitur vniuersum ius defuncti. ut in l. hereditas. ff. de ver. sig. Ita dicit An. no. in. ca. conquerēte. de offi. ordi. Et sunt ille petitio hereditatis familie heriscunde Actio ex testamento cōpetens pro hereditate ex trebellia. se. cō. rescidēda. et actio exempto competēs. quādo tota hereditas emittit. Actio generalis est quādo generaliter pro pluribus suppositis agitur. ut est actio tutelae. nego. gesto. et similes Actio singularis est qñ pro aliqua re vel aliquibus rebus singularibus actio dirigitur. De quo etiā de li. ob. ca. ij. et in spe. de ac. et pe. §. ij. fin. naturam et qualitatem huiusmodi actionum debet formari libellus. et aliter specificatione fit in vna qñ in alia. Qualis ergo specificatio in qualibet illarū exigat patebit in sequentibus.

Forma libelli in actione reali.

Libellus in actione reali sic componitur. Coram vobis honorabili viro dño. N. de cano ecclesie sancte Marie et fordenfiez moguntii. dyoce. iudice cause et pñtum infra scriptarū. a se. ap. delegato. vel si ē ordinarius. Coram vobis honorabili viro domino episcopo vel archidyacono vel officiali. proponit procurator pñcuratorio nomine viri discreti. N. cleri ci vel layci talis dyoce. conquerendo in iure aduersus talem clericum vel laycū talis dyoce. et quēcūq; alium pro eo legitime in iudicio interuenientem. Et dicit qđ licet fundus talis in campo talis opidi vel ville situs. cui cōfines inferi describuntur Ad memoratū. N. pñtuerit et pñtueat. tñ pñctus reus cundē fundū p tot ānos tenuit et occupauit. put tenet et occupat. fructusq; qui ex eo pñtē

pne huius puenit pcepit. et sibi ibur
favit ac puenit pcepit ac iburfat **E**t
talit modis funduz deoccupare. et pcedo
n. liberum et vacuum dimittere et assig
nare et restituere cum fructibus ut pmit
tunt inde perceptis contra deum in per
culum anime sue **Q**uare agit et petit
pcuratoz pdictis prefato nomine qua
tius cognito. quantum sufficit de pre
missis denunciatis. decernatis. et decla
rentis supradictum fundum ad. **A**. ante
dictum pertinuisse ac pertinere. predic
tis. **A**. et indebite et illicite occupasse
ac occupare **A**t ipsum fundum eide. **A**.
ad iudicandum fore ac adiudicatis pre
dictis. **A**. ut fundum huiusmodi
A. liberum et vacuum dimittat. restitua
t et assignat. ac fructus ut prefertur per
ceptos vel eorum valore quem ad tot
libras denarioz pro singulis annis esti
mat. **N**est a tamen ac aliorum quorum
interest. estimatione salua. tradat seu p
soluat. condemnandum et compellendum
esse et continens et compellens per vel
tram diffinitiuam sententiam. censuraz
ecclesiasticam. et alia remedia oportuna
Hec petit coniunctim et diuisim una cu
expensis lit. ac fructibus inde perceptis
et qui percipi possunt et tempore lit. per
cipiendis **A**d probationem necessariam et
non ultra se astringens saluo nihilomi
nus iures addendi. mutandi. minuendi
corrigendi et. ut est moris confines ve
ro sunt tales et. **C**irca materiam huius
libelli. et eius formam multa subalia et
difficilia a doctoribus solent tractari.
Et magna est questio legistarum a quibus
principis censetur rei vendicatio **S**ed
dicunt comuniter qd a domino actoris
et possessione rei. **E**t an domino possidenti
et detinenti omni genere detentionis. co
petat rei vendicatio. **T**angit Jo. an.
in addi. spe. de cessi. actio. §. i. **N**o. ena

per modernos in. c. examinata. de iudi.
Item an rei vendicatio etiam sic forma
qd ex possessione rei reduci potest ad actum
et supponat reum obligatum. de qd in spe.
de act. et peti. §. ij. ver. sed quam vocas
Et no. plene per cyrum. de ma. **C**. de a
liena. iudi. mu. ca. facta. l. unica. in vna
questione **E**go dicaz aliqua que pro de
claratione ipsius li. occurrunt. **P**rimo
sciendum. qd in actione reali. exprimen
da est res que petitur in li. §. li. ob. ca. ij
Et etiam eius qualitas. ut cum petitur
terra debet exprimi an sit aratoria vel vi
neata **S**i petitur materia infecta. puta
massa dicat qualitatem. videlicet an sit
aurum vel argentum. et etiam exprimat
pondus **S**i est signata exprimat nume
rum. de quo ibi per Jo. an. et Oli. de
quo etiam vide qualis debeat fieri spe
cificatio in spe. de li. pcep. §. iuxta. ver.
Item non valet in actione reali. quia si
fundus vel predium habet proprium no
men exprimat. et duo fundi proximi vi
cini. debz esse designari res per pfinia. et
si necesse fuerit subiiciat oculis iudicis
vel aduersarij. ut ibi no. **I**tem dicitur
in li. qd licet fundus ad. **A**. pertinuerit.
et pteat. si dicere ptenent no addito
pneat. an sufficiat no. §. cau. pol. cu ec
clesia. i glo. de fli. spo. cu ad sed i glo.
Item posset ad vi in libello scilicet perti
nuerit iure domini vel quasi ut in. c. ab
batem sane. de re iudi. li. vj. **E**t quide
dicunt libellum alias non esse admittē
dum. cum verbum pertinere habeat la
tissimam significationem. ut in. l. perti
nere. ff. de ver. sig. no. in. c. cum in eccle
sia de cau. pol. **S**ed guil. in spe. §. cau.
pol. et proprie in. §. sequitur videre. ver.
alie sunt reales. admittit talem libellum
per c. inter dilectos. de fide instru. cum
similibus **E**t dicit ibi Jo. an. in addi.
spe. qd communiter libellarij eum admit

trinit. et videtur quod in libello non exprimitur causa petendi quia hoc non oportet in reali actione. Potest tamen actor si vult causam exprimere. de re iudi. abbatem li. vi. Et an tunc sit exprimere causam an non. no. de li. ob. c. ij. de or. cog. c. fi. Et per Jo. an. Nam tunc est vno respectu exprimere causam. quod si ex ista causa agens succumbit. pro eandem rem postea petere ex alia causa. Nec obstat sibi exceptio rei iudicate. quod licet ratio dominij fiat pdenatio. non tamen generaliter sumpti. sed ad causam expressam licet rem motam quo ad donationem limitati. de cau. pos. ca. fi. ut dicit Jo. cal. tra. l. et per. in. c. ij. de li. obli. Secus si nullam causam expressit quod tunc videtur omne ius suum in iudicio deduxisse. Unde succumbens postea non auditur. sed alio respectu tunc est non exprimere certam causam de quo in. c. abbatem sane. de re iudic. li. vi. Ibi de hoc quid iuris. si cause que erant a principio. deseruntur pendente lite vel non erant a principio. sed supervenerunt. an ex causis huiusmodi fieri debeat pdenatio vel absolutio. Et licet multi sunt modi acquirendi dominium. ut insit. de rerum divisi. §. singulorum. ff. de acqui. rerum domi. p. to. Tamen multum difficilis est eius probatio ut in. l. cum res. C. de pba. unde dato quod nullam causam exprimat actor in li. in actione reali. adhuc tamen ut debeat obtinere. oportet probare per confessionem vel probationem de aliquo modo vel causa sufficienti ad dominium rei acquirendum vel transferendum pro tanto est prescriptum legis. quod quodiu potest quis intrinsece possessorium. non agat de proprietate. ut in. l. is qui. ff. de rei venditi. et no. Ber. in. c. cum ecclesia. de cau. pos. et p. p. Et etiam in spe. de act. et p. §. sequitur. in ver. si sit velis. Videamus exemplum quod difficilis est probatio dominij. quod si ex causis

sa emptoris quis dicatur dominus alicuius rei oportet quatuor occurrere. Primo quod tractus precessit. Secundo quod precium numeretur vel de eo fides habeatur. seu alias satisfaciatur. Tercium quod traditio rei sequatur. Quartum quod venditor fuerat dominus. Ista ergo omnia probari debent. quod difficile est. de quo in spe. in loco falli. Potest tamen quis intentare publiciam. in qua leviores probationes sufficiunt. quod non est necesse probare venditorem fuisse dominum quod publiciana propter ei. quod ex causa emptionis vel cuiuslibet alterius iusti tituli re bona fide. de aliquo accepit. credens eum dominum fuisse. Id in veritate non esset. De quo in spe. de cau. pos. et proprietatis in rubric. de proprietate. §. nunc dicendum restat et in. cap. abbatem. sane. de re iudi. li. vi. Item dicitur in libello. quod res detinet et occupat. si hoc in libello non esset expressum an in fine lit. esset absolvendus. Hof. tenet quod non. et reprehendit iudices qui hoc faciunt. Quia aut possidet aut non. si possidet est pdenandus si non. adhuc ex quo liti se obtulit pdenandus est. ac si possideret. Istud dictum Hof. ponit. Jo. an. in addi. spe. de cau. pos. in rubric. de proprietate. §. i. Quo ad conclusionem seu ad petitionem li. ubi primo petitur per iudicem declarari rem ad. n. pertinere. Item si bi adiudicari. et A. ut restituat. et vacuum tradat seu dimittat pdenari. Verbum adiudicari ponit Jo. imo. et archidiaconus. in ca. abbatem sane de re iudi. li. vi. i. iudicare ad se spectare Et dicunt quod adiudicatio fit proprie in actionibus. que mixtam habent causam. sed res alicuius que ab aliquo alio detinetur. petitur restituiri. sed iure civili petit quis declarare rem ad se pertinere. Conclusio ergo libelli omnia ista comprehendit Et ita sollet fieri. Et ita verbum restituiri non pertinet solum ad possessorium. sed etiam ad

Libellus actōis

petitorium. ut no. de dor. & conu. c. ij. & in spe. de ac. & peti. §. sequitur. Et ibi p. Jo. an. in addi. & de li. conceptio. §. fi. ver. hoc at notandū. & in. c. inter dilectos. de fi. instru. in prin. qz aliud est relinquere rem aliud possessionē rei Item penē res cū fructibus a tpe occupatōis pceptis bone fidi possessor lucratim fructus ante lit. contest. pceptos. Quō ista petitio est intelligenda fm dispositiōe iuris cōis. De qua in spe. de fructibus & interesse. §. i. de hoc p. Jo. an. in addi. de cau. poss. in rub. de pprie. Quō autē pcedit petitio expensar. lit. & super hoc fieri debeat sententia. cum sit generalis incerta & de sumro. no. de pcur. audit. de li. ob. c. ij. de sequest. pos. i. cū filiis In fine li. ponitur ptestatiō qz ad pba. nō ē necessariā tñ se astringit de iudic. exhibita. de pba. licet. ver. idē qz test. no. in spe. de excep. §. vilo. ver. porro. §. li. concep. §. vl. ver. Itē consueuerunt fieri Item illa clausula saluo iure adde. di. c. de fi. instru. inter dilectos in prin. Et principaliter aduocatis circa libellos concipiēdos dī aduertete tria Pri. mum qz pauca & non supflua effundat si tñ ponitur ibi aliqua superflua. & dūmo. to libellus alias sit aptus non viciatur no. §. iudi. examinata. Scdm qz ponat necēria & vnica. qz pba. suā inuēt iten. tionē Terciū qz petat gñalia & nō se arteet ut in pcessu plures vias & diuerticula plura habeat ad fulciendam suam inten. tionem. de qua & de quibsdā alijs cau. telis. in spe. §. li. concep. §. vl. De cau. telis vero circa porrectionē & receptio. nē libelli bñdis in spe. §. li. pcep. §. seqē. Itē in li. non exprimitur nomē actōis videlicet. Et ad hoc ppono rei rēdicatio. nem. Nā hoc non est necē maxie fm cal. nones. ut in. c. dilecti. de iudi. sed suffi. cit. pponi factū. Et debet tñ exprimi ta.

personalis

le quid p qd actionis natura pgnoscat. ut ibi no. & in spe. de ac. & peti. §. i. Itē non est necesse. qz ps subscribat diē porrectionis li. ut per talem subscriptionē constat de die dati libelli & c. Sed hoc fit per tabellionem qui subscribat diem porrectionis. li. & dilationem datā reo & ita seruetur de quo enā in spe. de li. concep. §. i. & nec pdicta rō. In psona li. actōe format sic libellus.

De libello in actōe personali.

Oram vobis qz qz licet pdictus seyns pfa. to nicio in. x. libris denarioz talmonete vel paganici vel denarioz currenduz & cōiter datuorū in tali loco teneat ex cā mutui vel obligatus existat. Vel sic qz licet idē seyns nicio memorato teneatur in tot libris denarioz quos idē nicio ei dē seyo mutando nūerauit vel quas bona fide deposuit apd eū. Nō huiōi s. bitum vel depositum huiusmodi ted de re pdictis debitor suo creditori āte dicto & soluere cōtradicit. Quare agit & petit procur. pdictus. quatinus pre cognitis quantū sufficit de premis. pronūciens decernatis & declaretis su. pradictum seynum nicio pcfato in exp. sa pecuniarum summa ex causa predic. ta teneri. eumqz eidez nicio in huiusmo. di debito pdenandū. & ad ipsi solutō. nem compellendum fore. ac condemne. tis & compellatis per vestram sententiā diffinitiuam & censuram ecclesiasticam. Nec petit vna cum expensis lit. Ad su. perfluam probatōnem se non astringēs sed ad ea solum que sue sufficiunt inten. tionē. de iure addendi mutandi minuēt. di corrigēdi & alijs. ut est moris ptesta. tur. In isto libello in actōe personali exprimitur causa petēdi mutuum vel de. positum vel huiusmodi. & hoc ē necesse

ut in c. v. li. de li. ob. Et quia ponitur in libellis saluo iure addendi &c. ut in forma. Sciendū qd aliud ē mutare. & aliud emendare li. Et cōter dicit qd mutare ē cū sublata veteri actione pponitur noua. quasi ppe mutare sit substantia remota in locum eius aliam surrogare. Emendare ē addere vel detrabere quantitati petite. ut in spe. de li. concep. §. nūc ostendamus. Tamen alij dicunt qd emendare ē defectū in forma supplere. Quā ergo vel vsq; ad qd tps lit. possit mutari vel emendari libellus. Potest dici qd si actor vult mutare hodie non p̄t qz necesse h̄z p̄sistere oblato libello. Si vult emendare eo modo qz petijt plus. modo vult petere minus p̄t vsq; ad sententiam. Si alio modo ut quia petijt min⁹. mō vult petere maius. p̄t vsq; ad lit. contesti. postea nō sine nouo libello. De quo tñ plenius no. de li. ob. c. ij. Et in spe. de lit. cōtesti. §. nunc ostendam⁹. & ibi p. Jo. an. in addi. Et libellus prim⁹ in actione reali pceptus est in petitorio. Quā qz aliud est iudicium possessorij seu possel. & iudicium p̄prietat⁹ seu petitorio. ut de cā possel. & p̄prie. p. to. Et intentatur qñq; solū possessorij. qñq; solū petitorio. qñq; vtrūq; simul. Etiam in eodē libro & ab eadem parte & qñ possibilis sit concursus petitorij & possessorij in eodē li. no. in c. pastoralis. & c. cum dilect⁹. de cā. pos. & p̄prie. Possessorij est triplex seu possessorij sunt tres spēs scz adipiscende. retinende. recuperande. De q̄ ple. & cau. pos. pastoralis. in glo. No. ad intelligentiam. & super eo in spe. de can. pos. In interdicto recuperande qd p̄prie spoliato p̄ spoliatozem sic format libell⁹. Libellus qñ agit in cā spoliacionis.

Oram vobis
q̄. q̄licet tpe spoliatois infra

scripte. & per plura tpa ante memorat⁹ tici⁹ fuit in possessione talis dom⁹. & p̄ diū in tali loco. cuius p̄fines &c. Prefatus tñ seyus cū de possessione hui⁹. An no tali. mense tali. violent⁹ expulit & eiecit. & temere possessionē dom⁹ vel p̄dij eiusdē spoliavit q̄q; domū idē. Ser⁹ ab eo spoliatois tpe detinuit & occupauit & detinet occupatā. Vel sic qd licz &c. tñ idē. Rex⁹ eundē ticiū possessionē dom⁹ vel p̄dij hui⁹ per talē spoliari fecit. & cū de possessione ipsa etici mādauit & expelli. Vel sic qd h̄z talis sempromi⁹ noie. & p̄tē platōe sey sup̄dci. p̄dictū ticiū possessionē ipsi⁹ dom⁹ &c. spoliavit. Ipsēq; sey⁹ eandē. eo modo & noie suo factā ratā & gratā habuit & h̄z se d̄ dom⁹ vel p̄dij sup̄ dci possessionē itromittēdo. Vel sic qd licet &c. Tñ cum idē tici⁹ esset possessor dom⁹ p̄dci p sempromiū violēter spoliatus. & de ipsa possessione electus memoratus sey⁹ domū hui⁹ ab eodē delectore recepit. Sciēs p̄dictū. Ticiū. possessionē ipsi⁹ p eundē sempromiū ut premititur spoliatū. Quare agit & petit p̄cui. p̄dictis. noie q̄ sup̄. quanti⁹ p̄gnito q̄ntū sufficit de p̄missis. p̄nūciatis. & cernat⁹ & declaratis possessionē dom⁹ p̄dci seu p̄dij &c. mibi violent⁹ ablatā fuisse. & esse restituendā. cū fructib⁹ exite a tpe spoliatois p̄dci citra perceptis. & qui percipi poterūt ac dānis & interesse: q̄s fruct⁹ & singulis ānis ad tot maldra fument⁹ et fortēsis mēsure. Dāna vō & interesse ac tot libras vel marcas &c. estimat spoliatus sup̄dci. v̄s iudiciali salua estimatōe. p̄dictūq; seyū ad p̄missa citē ticio p̄dciandū. ac p̄pellendū fore. ac p̄dciētis & p̄pellatis p̄ v̄sam sententiam diffinitivā &c. ut i alijs formis.

In isto libello. Primo narrat⁹ quō tici⁹ spoliatus est p̄ seyū. possessionē dom⁹ vel p̄dij. Et ita cōpetit spoliato ticio.

contra seyum spoliatozem interdictum
vnde vi. de resti. spo. in litteris cum ad
sedē. et sic grauis cum si. Secundo qd nō
cuius spoliatus fuit de mandato sey per
alium. Tercio qd fuit per alium spoliatus
nole et pteplatione sey. et ipse sey? spo
liationem ratam habuit. Unde isti oēs
tenentur interdicto vt in. c. cum ad sedē
supra alle. Vel quarto qd Lycius fuit
spoliatus per sempromiū. licet non noie
sey vel mandato eius. tñ Seiūs rem
bndi a sempromio deiectione scienter re
cepit. Unde tenetur interdicto p de cre.
sepe. de resti. spo. fm vnū intellectū eius
dem c. Vel fm alium pdictione ex eadē
de cre. et sic conclusio li. est cōis ad qd libz
istoz. Ad quamlibet narrationē huiōi
apta est penio conclusiua predicta. Et in
huiōi iterdicto est necāria allegatō et p
batio duoz scz possessionis et deiectionis
de offi. dele. pultationibz. et hoc qñ in
tentatur interdictū contra ipsum spolia
tozem. Sz qñ contra eū qui mandauit
ibi cum hoc probari oportet mandatu.
Vel qñ contra eū qui ratam habuit. tñ
tunc oportet etiam probari rātibabitā
tionem. qd spoliatio ipsius noie vel pte
platione fuit facta. Quia ratam habere
quis non pōt. qd noie suo non est gestū.
de re. iur. li. vj. Vel si contra eū qui nō
spoliavit. nec mādauit. nec ratā habuit
sed scienter rem recepit. tñ Ibi oportet
etiā probari sciam. Vñ vt Host. nota
biliter in dicta de cre. sepe. qd qui sciam
allegat eā probare debz Et cū graue sit
istā probare. pro tanto laudat ipse. qd p
ponatur pdictio et cautione reintegran
da. iij. q. i. p qd auxiliū subuenit ei qui
possessionē qualitercūq amisit. Hunc
tñ diuerse eiusdē canonis intellectus. vt
ibi no. et in. c. cum ad sedē. et in. c. sepe al
le. Itē in li. penitur possessio restitui. qz
mediū pñūciat iudex in iterdco possessio

nē restituēdā qz tē restituēdā: vñ q i spe.
vñ resti. spo. s. i. ver. et no. Et p Jo. an.
in. c. cū ad sedē. sepius alle. Itē penitur
res cū fructibz pcept. et qui percipi potu
erunt. no. in. c. grauis. de resti. spo. Itē
cū dānis et interesse. vt ibi. Et de ini
urijs tenetur. vt ibi plene no. Et deben
tur hoc casu fructus a tpe deiectionis vt
ibi no. Si at quis spoliatur rebus mo
bilibus potest sic formari libellus.

Coram vobis tñ. q anno tali. mēse
tali. pdictus Seyus Liciū prefatū. in
tali loco vel itinere pstititū iuasit. eūqz
rebus suis scz libris. vestimentis. pecu
nijs. et alijs quas deferabat temere de
predauit. res huiōi ab eo rapiendo. et
ibi auferendo violenter: quas ad tot li
bras denarioz talis monete estimat. vt
sua iudiciali salua taxatione. Quare pe
nit et agit pro cu. prediis. quanti? prog
nito tñ. pronūciens decernatis. et vcla
retis predictū Seyum spoliatozē teme
rarium ad restitutionē rerū pdictarum
seu estimatiōē earū pretaxatā teneri ti
cio supradicto. et ad hoc sibi pdenandū
et pcellendum fore. necnon condēnetz
et cōpellatis prestam diffinitiuam tñ.
In tali li. et consimili non oportet speci
ficationem fieri. et expressionem singu
larium rerū. qz probata violentia p test
tes. res pbantur p iuramentū violentiā
passe. De quo qd me. cau. c. vl. de or.
pg. c. ij. cū si. Itē exprimit locus et tps
qz tale interdictū infamat et includit in
iuriam. Unde posset etiam spoliatus pe
tere satisfactionem. et emendam pro in
iuria. vt supra dixi. ergo illorum expres
sio in libello est facienda licet civiliter a
gatur de procur. tue Item quia in li. po
nuntur verba gerundina. viz rapiēdo. au
ferēdo tñ. Sciendum qd quidam aduo
cati reorum excipiūt talem libellū nō p
cedere. Ratio fm eos. qz gerundium

nihil ponit. sed posita determinat. sed B non est verū. qz gerundia etiā aliqd ponunt. et resoluntur in verbū indicatiuū vt no. ff. 1. C. de edē. super rub. Itē em est dicere depredauit rapiendo: ac si diceretur depredauit et rapuit. Itē qz in sententijs ponuntur gerundia. vt patz de re iudi. ab apostolice. Ibi auctoritate apo. firmiter inhibendo etc. Quare g nō ponentur in libellis cum sententia debet esse conformis libello. de symo. l3 cum si. De quo per io. an. in addi. spe. de li. concep. §. nunciat etc. Jam autē libello oblato et porrecto iudici per actore vel eius procuratore reus vel eius procurator petat eius copiam inherendo prestationi de non pſentiendo in iudicē etc. Si talis est iudex cuius iurisdicō nō est fundata: et sibi dari seu pcedi inducias et vocantur huiusmodi inducie deliberatorie. et de indutijs citatorijs: deliberatorijs: et preparatorijs: et iudicatorijs. no. iij. q. ij. in glo. summe de ijs et alijs. xx. speciebus induciarū in spe. de dila. §. i. Et inducie deliberatorie de quibz ad pſa xx. sunt dies a iure taxate. iij. q. iij. offeratur non tñ sic sunt statite in tali numero dierz. quin iudex eas abbreviare possit: atēns circūstantijs negotij et distātia locor. vel prologare. no. de procura. dilect. de app. cū sit rōna. et in regula indultū. de re. iur. li. vi. Ut autē iste inducie sint de substantia. sicut libell. no. per Jo. an. xvij. q. iij. p. x. per Anno. et Bos. de li. ob. c. i. Et dicunt cōit doc. qz sint de substantia si petātur. Quia licet iudex possit illas attare ex causa. nō tñ p eas reo inuito penitus denegare. vt in. c. i. de dila. et in cle. sepe. de verb. signi. in glo. Sed cū petit iudex ergo habet discernere et dare seu fieri et mādare copiam libelli reo expensis actoris. De q in spe. de li. ob. Et concedere inducias

reo vt dixi statiendo ipsi reo terminum ad oēs dilatorias exceptiones pponendas. Postqz non audiat reum super dilatoria exceptōe nisi in tribus casibus vt in. c. pastoralis. de excep. et ista omnia sunt per tabellionem scribenda in ac. sub hac forma vel consimili. Deinde Anno quo supra die tali: tali hora cum paruit in iudicio coram iudice predicto talis principalis vel talis eius procurator: et libellum eius in scriptis obtulit. infra scriptū tencē. Ex aduerso talis principalis vel talis eius procurator coram predicto dño iudice. eo adhuc sedente pro tribunali compne predicti libelli copiam decerni et terminum competētem ad deliberandum sibi postulauit p ipm dñm iudicē assignari. cui ipse iudex copiam libelli fieri et dari per menotariū decreuit. et inducias pentas sibi concedendo et talez diem etc. ad proponendū omnes dilatorias exceptiones: sibi forsitan competentes Alioquin dicto libello respondēdo pro termino ipsarum partium vel earum procuratorum de pſentia peremp. assignauit. Acta sunt hec etc. Coram ordinatio tabellio breuiter solz sic subscribere diem porrectionis libelli et dilationis reo dato isto modo. Exhibito hoc libello p talē actore vel talē eius procuratore in pſentia tal rei vel ipsi procurator Anno tali die tali iud. bñ p pre ipsi rei vel pponentē oēs dilatorie vel declinatorie exceptōes. die l' feria tli etc. Reus accepto libello et obtentis inducijs consulat aduocatū super eo. et quomodo in deliberando debeat se re habere tradit Guil. in spe. de ac. et pen. §. in anterioribus et si reus conuenit actōe realiz: ipaz re penitā ab eo nō possidet nec dennet veniat in termino statuto corā iudice dicēdo se nō possidere nec dñnere rem penitām in libello. et res

est in expedita: qz tñc dimittetur. ff. de rei. l. si ven. in rem de ap. ex pre. de quo de excep. c. vl. r. de re iudi. abbate sanc li. vi. Si at possidet sed noie alieno bz pati auxiliu. in. c. qm frequenter. §. q si sup. vt lit. non ptest. qz bz facultate no minandi dñm in iudicio. r se exoneradi vt ibi. Sz si possidet noie pñi or tñc of ferendo se defensionem. videat si beat ali quas exceptioes. ptra iudice: ptra acto rem vel ptra ei? pcuratoze: vel contra li bellu? rei? forma istas in termino sibi as signato oes pponat. vt no. in alle. c. pa storalis. Pro q sciendū q exceptionū diuerse sunt spēs: qz alie sunt pemp. alie dilatorie: alie anormale alie mixte vt no. de excep. excipionū. in glo. r p hof. in sum. c. n. §. ij. Pleni? in spe. c. n. §. i. ij. r. ij. r ibi i addi. Tangunt etia alie diuisiones. qz alie sunt ppetue. alie rpa les. alie psonales. alie reales. de q ibi. De pēpētoz ijs videbim? suo tpe. De dilatorijs ad pñs videndū. vñ dicunt dilatorie qz cām differunt. insti. e. n. §. appellat. Et dilatoriaz alia ē dilatoria iudicij. alia solutois. Dilatoria iudicij est multiplex qz alia penitit rōe iudicis alia rōe actoris. alia rōe ipsi? rei excipie nis: vt qz est privilegiatus vel alias bz ius reuocadi domū. vt de fo. ppe. c. vl. Alia rōe pcuratoris. alia rōe rescripti. a lia rōe loci. alia rōe tps. alia ratiōe cau se. alia ratione libelli. alia rōne fori. De quo in spec. de excep. §. i. ver. dilatorie vero. Et iste regulariter pponente sunt ante li. contest. poste a non nisi in certis casibus. vt de offi. dele. in sinuante. Et qñ ples ppetūt q illaz debeat primo p poni. no. in. c. alle. pastoralis. d excep. r in. c. inter monasteriū. de re. iudi. Et magna ē diuerfitas inter doctores de ex ceptione recusationis an illa debeat esse prior. An ibi in nouella dē pch

siue. q ois exceptio p quā negat iuris dictio iudicis pcedit exceptioez recusa tionis. Unl tñ est ptestatio d tali excep tione recusatio: sz nō nccaria. Alias tñ exceptioes q si afficiūt iurisdictionē pce dat recusatio. Et hoc dicit tenedū poss factū. ante factū consultit cū Can. cuius opinio ibi habetur in glo. quicūqz. si g reus habz exceptioem inducentē nulli tate iurisdictionis puta p quā redditur rescriptum nullū vel psona iudicis inba bilis. vt si dicatur rescriptum ipetratū ab excoicato. ppter qd est nullū regula riter. de rescrip. c. ipso iure. li. vi. Vel iudice excoicatu fuisse tpe ipetrati rescri pti in quē non cadit iurisdictione vel simile exceptioem. istā primo pponat. qz pri? emittēda ē securis ad radicē. s. ad iuris dictionem. vt. li. q. vi. §. exceptio. sinō bz talem bz tñ aliā cōtra personā iudicis actoris r pcuratoris. Tūc primo ppo nat exceptioem recusatiois cōtra iudicez vt no. in. c. pastoralis. r. c. inter. supra alle. Vel meli? pponat eas sūt diuincti seu subalterananim. Et istā de suspēō primo psequitur. vt in dicto. c. pastoral. no. Quō at recuset ordinari? r corā q sit pbanda exceptio le. r no. de fo. com pe. li quis contra clericū. r. c. licz de ap. cū spēali Quō at delegat? recusetur: r corā quo sit pbanda recusatio. hētur de offi. dele. super questione r eo. n. si con tra vnū. li. vi. cū. cōcor. Et est recusatio audiētie vel iurisdictionis declinatio per exceptionē suspēiois pposita. r licet ex vna sola cā iudex recusetur puta qz sus pectus. li. q. v. qz suspecti. vt li. non cō test. accedēs. i. r. ij. de ap. cū spēali. Si lius tamen suspēiois sunt multe cause r. xvij. enumerantur in cap. legitima. de ap. li. vi. r ptesti sic formari excep tio recusationis que in scriptis est pro ponenda: de quo tñ in. c. q mā. de pbā

Forma exceptionis reculationis.

Oram vobis

Oñio iudice tali rē. pponit pcurator pcuratorio noie rē. talis. et dicit ptra psonam vestrā excipiendo. qd cum talis adueclarius suus vester sit panguineus domesticus vel familiaris rē. vos ex cā hmoi sibi estis vehementer suspecti. et qd piculosum est corā suspecto iudice lingare. id rō dicitur vt vos et iudicium vestrum recuset. Idcirco vos tanq̃ sibi iuste suspecti ex cā predicta recusat et cāz suspicionis hmoi se pbatur offert corā arbitris: quos cōiter eligere vna cū aduersario est patius. Et si in cōi puenire nō pnt: talem noiat et eligit p pre sua. et hoc qñ iudex recusatus est ordinari vel delegatus vnicus. si nō est delegatus habens collegā. et dati sunt cū cla. qd si ambo tñc corā collega est pbanda excēpno reculationis. Cū tñc dicat excipies et cām suspitōis hmoi se offert coram collega rēo legitime pbatur. Si simpliciter recurrat ad arbitros. vt in. c. si ptra vnū. de offi. deleg. li. vi. Et ibi qñ delegatus vel official' epī recusat. Vel si est subdelegatus tunc dicit fieri pbatio corā delegato. vt in. c. sup qōnū de offi. dele. §. que rō. et §. si. De q̃ ple. no. i. ca. cū spāli. de ap. Et ordinari recusat pōt cām alteri cōmittere. de for. cōpe. si quis ptra clericū. et c. cū spāli. de app. Et an hoc possit delegatus: et qñ habet in. c. iudex. de offi. dele. li. vi. Et qd vñ forma excēpnois: qd recusans offert pbationes cāe reculationis. et petit electoz arbitroz. Dic' Inno. in. c. cū spāli. sup all. qd hoc nō est necesse. s; hoc iudex bz ab eo requirere d quo ibi: et hoc qñ re' recusat. Pōt etiā actor reculare iudicē nō tñ delegatū quē impetrauit ex veteri cā sed ex supuenienti. de offi. dele. infu

nante. et c. sup q̃stōnū. Ordinariū pōt reculare. vt in. c. alle. si quis contra clericum. de fo. cōpe. et tunc actor d; et pōt sic formare suam reculationē.

Forma reculationis ordinarij.

Dñe epē ego vellē puenire aduersariū meū talem subditū vestz. sed qz ille est panguineus vel amicus vester spālis. et vos tanq̃ nimis fauens eidem mihi estis ex hmoi cā suspectus. Id suplico quann' cām hmoi alteri cōmittans seu mihi dēns delegatū et c. Quō autēz pcedat in articulo reculationis. i. suspitōis. le. et no. in. c. suspitōis. de offi. dele. de app. cum spāli. et t. legitima. li. vi. cum remissi. suis. Et de arbitris sup hoc eligendis: qui arbitere iure appellet in. c. de arbi. de offi. dele. li. vi. Si reus nō bz excēptōez ptra psonā iudicis videat an sibi cōperant alie excēptōes. viz ptra psonā actoris. an sit minor v' excōicatus et c. Et exceptiones que pnt fieri ptra actorē ponit spe. ti. de actore. §. i. vel ptra for' vel locum et c. vt supra dixi.

Exceptio contra actorem.

Pōt ergo sic excipere ptra actorem. Procurator nomine pcuratorio discreti viri ley. pro parte nci in iudiciū et cām vocari corā vobis dñio epō vel officiali et c. pponit et dicit excipiedo qd pfatus ncius est in pupillari etate constitutus. quare in iudicio esse et agere nō potest nec d; admitti vt per se itando i iudicio cām psequat. Idcirco petit per vos p nunciari decerni et declarari predictum nciū psonaz standi i iudicio nō hē. nec eū ad agēdū esse admittendū pdēnādo eum p predicto leyō in expensis. Vel contra libellum potest sic excipere reus.

Exceptio contra libellum.

Excipiedo proponit procurator nomine et c. contra pretensum libellum

sibi coram vobis honorabili dño decano iudi. vel offi. p parte talis oblatum
Et dicit q huius p̄tensio libelli. obscu-
 r' ē. general. dubi'. incertus. p̄fusus et in-
 eptus. et alias rē. et ad eū p parte p̄dicti
Nime r̄tendū rē. maxie ex eo quia
 in eo nō exprimit cā petendi cū tñ dat?
 sit in actione p̄sonali vel ex eo qz res pe-
 titā mīme specificat p̄ p̄fina. Vel alias
 sic. qz reus valeat deliberare. vel qz ma-
 nifestā p̄inet p̄trarietate et inep̄tudi-
 nem. **I**tem per iudicē ex officio repellē-
 dus et r̄ticiend' ē. et limitādus. **Q**uare
 petit procurator p̄dicto nōse quo sup̄
 quatin' p̄nuncietis decernatis et declare-
 nis p̄asserto libello tanq̄ obscuro. incer-
 to et inepto pro pte p̄dicti. **N**ō fuisse
 nec esse r̄tendū. **I**pmqz libellū p̄tē-
 sum r̄ticiendū et repellendū ac p̄dictum
 r̄ticiatis et absoluat. **I**pm actorē sibi
 in expensis p̄pterea factis condēnando
 salvo iure addēdi rē. qz causa p̄tēdi in
 p̄sonali actione est exprimēda. p̄tē de li.
 ob. c. vl. et in reali est res exprimēda et p̄
 cōfinia specificanda. vt de li. ob. c. ij. vt
 supra dictū est. **E**t sciendū qz cautus
 est sic petere. vnde non debz petere rē?
 qz actor declarat libellū obscurū vel inep̄-
 tū emendēt. qz sic instrueret ipm actorē
 sed petat vt supra. et tunc p̄stēa fin for-
 mā huius p̄tensionis hz interloqui iudex
 vt no. de li. ob. c. vl. et in spe. de li. con-
 cep. §. sequit' videre. et. **I**tem p̄cepto.
 et §. ad huius. et. cautus etiā. **E**t quali-
 ter vel ex quib' causis impugnari possit
 libellus. ponit Guil. in spe. de li. cōcep.
 §. iuxta. **V**el si reus vult declinare forū
 iudi. vt qz est layc' et causa est p̄phana et
 corā eccl'astico iudice conueniē. **P**otesi
 sic excipe. p̄curator nōse p̄curatorio tal.
 scz r̄t p̄ponit et dicit excipiendo. qz cum
 cā in p̄tēso li. p̄dicto reo. p parte actor'

ris **C**oram vobis venerabili dño offi. et
 iudi. et c. oblata p̄posita cā sit ciuili et p̄-
 phana. **I**psaqz reus laicus existat et pa-
 tus coram suo layco iudici seculari r̄tē
 r̄ticius for̄ actor sequi debet. **I**dcirco
 libello p̄dicto et sup̄ causa huius p̄tēsa
 coram vobis r̄tēre non tenet hz ad iudicem
 suū for̄ secularis. vicz talem ē re-
 mittendus. **Q**uare petit p̄ nos p̄nunci-
 ari decerni et dēclarari p̄dictū reum ad
 respondēdum li. p̄asserto. vel alias su-
 per causa p̄dicta litigandū coram voi-
 bis non teneri. sed ipm ad p̄dictū suum
 iudicē p̄petentē secularē remittendū
 fore. et remittatis p̄tēnando sibi actorē
 in expensis rē. **I**sta exceptio p̄batur p̄
 c. nouit. de iudi. et c. cū sit. de fo. comp.
 et c. licet. et c. ex tenore. e. ti. **S**i ergo in
 termino dato ad deliberandū. reus op-
 ponit exceptionē dilatoriam aliquā de
 p̄missis. vel aliam actor vel eius p̄cu-
 rator petat eius copiaz sibi decerni per
 iudicem et terminū competentē ad sp̄li-
 candū assignari: qd̄ habet facere iudex
Et hoc scribūtur per tabellionē sub hac
 forma.

Forma actuum in actis signandoz

Termino p̄-
 dicto adueniente vicz tali die
 comparuit coram p̄dicto dño iudice sel-
 den. p̄ tribunali ad ius reddendū. talis
 reus vel talis eius procu'. et exceptiones
 in scriptis obtulit: quarum tenor inferi-
 us continetur petens istas obmitti. **T**a-
 lis vero actor vel ipseus procu'. compa-
 ruit ex aduerso et earundem exceptionū
 copiaz sibi decerni et dari petiuit. ac ter-
 minū competentem ad replicandū et r̄-
 cendū p̄tra exceptionē huius si sibi p̄pe-
 tierit p̄ eas ei assignari. **C**ui iudex p̄fesa
 me copiaz petita dēreuit et talē diē ad re-

plicandum. et dicendum contra excepti-
onem huius si voluerit per termino per
priorio sibi assignavit. **C**orā ordina-
rio scribere solet tabellio breuiter in fine
exceptionis isto modo. Exhibitis hijs
exceptionibus per talē reum vel eius pro-
curatorē in pñia talis actoris vel sui pro-
curatoris. Anno tali die tali tñdebitur.
vel contra eos replicabit per pte actoris
tali die quē terminū de vtriusq; cōsen-
su ad hoc duxim? p̄figendū. Actor g̃
in termino sibi ad dicendū p̄tra excepti-
ones statuto. pōt replicādo exceptiōem
elidere vicē exceptionis replicatiōe. i.
resolūtiōe illo mō. **C**ontra exceptiōes
p̄tēsas et oppositas pro pte talis rei et
Forma replicatiōis cōtra exceptiō-
nem recusationis iudicis.

Oram vobis

O bōrabilī dñō iudice vobis ex talī
causa vt suspectū recusando pponit per
curator procuratorio nōle talis actoris
et dicit replicando qd exceptiōes huius
frivole et frustratorie nō sunt admittēde
nec ipse reus vos et vram psonā poterit
taliter recusare. Cum et si predictus actor
sit p̄sanguineus v̄. tamē qd eē ipse reus
p̄sanguineus? Idcirco per affectiōis causā
suspiciōnē tollit. Vel sic licet ipse actor
v̄ dicat amicus. qd tamē si aliqua inter
vos et eum est amicitia ista est levis et mo-
dica et talis nō ē ppter quā merito debeat
vt suspectus recusari. Cū non omnis ami-
cicia sufficiens sit causa ad iudicē recusa-
dum. quare predictus petit percurator qd
tūc p̄asseris exceptiōib? non obstā-
tibus pronuncians dēclaratis et declare-
tis li. predicti actoris fuisse et esse respō-
dendum et in causa huius procedēdū ad
vltiora. Ipsumq; reū ad hoc cogenēz
fore atq; cogatis. et cum predicto actori
in expensis legitime p̄tēnetis. **D**ec

replicatio tollitur ex notat. in cap. acce-
des. vt lit. non contel. et ex no. in ca. po-
stremo. de ap. in glo. **C**ontra excepti-
onē declinatoriā fori actor pōt sic repli-
care.

Replicando p̄tra exceptiōes p̄tē-
sas talis rei procurator procuratorie
nomine talis actoris pponit et dicit
qd exceptiōes huius p̄tense non proce-
dunt nec sunt admittēde. sed tanq̃ fru-
stratorie et frivole repellēde. Nam licet
conuentus sit laycus et causa p̄phana. lo-
cus tamen domicilij rei est de v̄a iuris-
dictione tēpali. Vel sic de p̄suetudine tñ
lōgea et p̄scripta legitime vobis iurisdic-
tiō p̄tē et p̄gnitō i hac pte. Vel sic p̄
se tñ secularis iudex rei est sepi? sup hoc
per pte actoris instāter et humilit̄ req̄sit?
qui tñ ipsi actori iusticiā m̄strare negle-
xit vel recusavit. et. Quare petit vt sup
et. in prima replicatiōe. **I**sta replicatiō
fundat sup c. licz. de fo. p̄p. et c. si duo
b? de ap. cum similibus. Et post istam
replicatiōis oblationē aliqui reus petit
copiā et terminū ad duplicandū. vel si re-
nūciat duplicatōi et petit interlocutoriā
totū v̄z scribi p̄tabellioz i act. Et p̄t col-
ligi forma scribēdi ex p̄tētib?. q̄āt fit
replicatiō et quid deat eē talis qd afficiat
tollat seu elidat vel viciat ip̄az exceptiō-
nē. sic exceptiō actoris v̄l acti viciat cui
opponit ple. no. p̄ Jo. an. i. c. a nobis.
de exce. et i. c. vl. de or. cog. Et v̄z qd repli-
catio ē allegatiō actoris p̄ quā resoluitur
exceptiō. insti. de repli. in prin. vel an?
sumēto obmittat rōbū actoris. v̄n repli-
catio ē eē exceptiō. et v̄z quasi exceptiōis
exclusio. ff. e. l. penl. et tñ de exceptiōi-
b? dilatorijs iudicij. et.

Dilatorijs solutiōis q̄ v̄nt ante
lit. p̄tel. p̄poi. et si de ea p̄stet vicē qd dif-
ferēda ē solutiō. tñ impedit processū
et inducie duplicabunt. q̄a petit plus

tempore. de plus peti. c. unico. Si non
constat probabitur per lit. ptest. p. Inno
z alios in. c. pastoralis de except. Et in
spe. de excep. §. nunc videndum restat i
prin. Et formam postea videbis Est ec
exceptio anormala. vt est exceptio excō
municatiōis inuim dilatorie cōposita
Et dicitur anormala quasi sine regula. quia
non sequitur normā aliarū exceptionū.
qz in qualibet parte lit. et post lit. cōtest.
vel etiam sententiā pōt opponi. vt in cle
unica. de excep. c. pia. e. n. li. vi. Si tñ
reus obmittat eam opponere maliciose
et dolose. vt actor fatigetur talis pōtem
nabitur actori in expensis. vt in c. excep
tionem. de excep. Et pōt eadē exceptio
bis opponi sed ultra duas vices nō op
ponitur. vt in c. pia. e. n. li. vi. Pōtest
ergo sic opponi. et format talis exceptio
Procurator talis rei pponit excipi
endo. et dicit qd vos dñs iudex ad instantiā
talis actoris i causa quā mouet seu mo
uere intendit predicto reo coram vobis
pcedere non potestis. nec ad eū ad agē
dum seu causam inceptam psequendā
debetis admittere seu audire. nec ipse pōt
in iudicio stare tanqz actor. pro eo qz p
talem iudicē ordinariū vel delegatiū vel
auctoritate talis canonis est maioris ex
cōicationis sententiā innodat. Quare
penit predictus procurator per vos pro
nunciari decerni et declarari. pdictū ex
cōicatum repellendum eē ab agēdo quē
et repellatis. Et in ista exceptiōe excōica
tionis debet exprimi nomē excōicatoris
et spēs excōicatoris. alias non est admi
tenda. et debet probari infra. viij. dies
apertissimis documētis. Alioquin debz
excipiens pdenari in expensis. qz frequē
ter maliciose consuevit opponi. vt in ca.
pia. de excep. li. vi. vbi de ista exceptiōe
plene. Et qz tam illa qz alie exceptiōes
pseuerūt maliciose opponi ad lit. pro

tractionem

Unde iudex potest cogere excipientem
vt prestet iuramentum. qd eas maliciose
se nō opponat. de quo in spe. de excep.
§. ij. ver. Pōtest etiam iudex. Nam hoc
iuramentum potest in quacūqz parte
litis exigere iudex. quando sibi videbitur
expedire. vt de iura. calum. c. ij. vl.
Rñ. li. vi. Et contra aduocatos mali
ciose exceptiōes tales pro reis confir
gentes videatis in spe. de excep. §. viso
ver. hanc igitur circa fi. Contra predictā
tam vero exceptionem excōmunicatiō
nis potest replicare actor istio modo.

Coram vobis honorabili dñs iudi
ce talis procurator talis actoris contra
exceptionem pro parte talis rei sibi op
positam. replicando proponit. et dicit
qd predicta exceptio in facto non est ve
ra. nec admittenda. Quia licet predictus
actor. alias per tales iudicem fuerit
excōmunicatus. Ipse tamen ab eadem
sententiā est per ipsum iudicem absolu
tus. Ad quod probandum litteras ab
solutionis producit et petit. per vos pro
nunciari predicta exceptionem non obsta
re eē in cā procedendū et procedi viden
dum ad vltiora. Et potest sic repli
care.

Coram vobis rñ. vsqz ibi. et dicit qd p
asserita exceptio non procedit. sed frui
la est et frustratoria nec eius pretextu de
bet actor ab agēdo excludi cum ipsa ex
cōmunicatiōis sententiā pretēla. quā
allegat nulla sit. et irrita ipō iure pro eo
qd intolerabilem continet errorem. vel
pro eo. quia ante sententiā eadem as
sertam ipse actor ab ea et pdcō iudice eā
pferēte ex cā legitime appellauit. vl qz
ipsa snia ē p nō suum iudicē lata Iste ex
ceptiōes pbanit dñs arbi. c. innotuit. dñs sen.
ex. p mas dñs pñe. ad nēaz au. dñs iudi. at
si clerici cū pcor. Rñ. ar pñ sic duplicat

Dicento contra triplicationem. Pro parte talis actoris ptra exceptionem talis rei oblata. pponit pcurator ipsius rei duplicando. Et dicit q ipsa triplicatio pretensa est inutilis. et inualida: nec exceptionem ipsius rei vera et legitimam afficere poterit vel viciare. cu ille a quo actor se absolutu asserit absolutiois tpe minime habuit absoluendi potestatem

Quare petit pcurator ipsius rei pdcis suis exceptionibus intercedo per vos pnu ciari et ficti. put in ipsis acceptionibus e petitum. et actorem sibi in expensis pde nari. ppositis sic exceptionibus replica tionibus. duplicatōibus. et aliqui tripli cationibus. quadruplicatōibus. tandē partes vltioribus super hoc altricatio nibus renunciatis. petant iterloqui super exceptōe vel replicatione sua. Iudex p suam interlocutoriā pnu ciabit sup ex ceptione. an obstat vel nō. vel si super ea inducte sint. pbatōes. an sit. pbata vel non. Quia tales exceptiones dicuntur emergentes. et sup illis est pnu ciandū licet super incidente non sit necesse pnu ciari de quo plene d. or. co. c. i. Et an sit pnu ciandū super exceptōe rei vel repli catione actoris no. plene in. c. a nobis. de excep. qz si exceptio ē emergens. tūc quāmcunq sequat replicatio duplica tio triplicatio et. sat. erit super exceptōe pnu ciari. vt ibi no. Est etiā vt dixi ex ceptio mixta. vt si reus dicat se debitu petitum. pmississe sub pdictōe si cin? ascē derit capitolū. Ista vocat mixta. Ido qz dubiū est. an sit dilatoria an pemp. Nam si extabit cōditio erit dilatoria. si nunq extabit pditio. pemptoria. Qsi q sit opponēda. an ante lit. ptest. an post G. in spe. de excep. §. i. in fi. Exceptōes at perēptorie. ante li. ptest. regularit lo cum non habent sed post. Excipiuntur tres casus videlicet qsi excipiuntur de re

tudi. trāfacta vel finita. Iste tres pemp. sunt priuilegiatē q ante lit. contest. op poni possunt. et ipsam lit. contest. impe diunt vt in. c. i. de li. contest. li. vi. Sic habent naturam prejudicialium quia p cessui prejudicant. Et quomō quatuor modis dicitur positio vel exceptio pre iudicialis. no. de or. ccg. mā ibi de hoc insti. de acti. et peti. §. prejudiciales. et in c. exceptiones. de lit. contest. libro. vi.

Advertendum ergo q sunt exceptio nes peremptorie: que proponi possunt et probari ante li. contest. et post vsq ad conclusionē cause vt sunt predictē tres priuilegiatē. Alique tamē sunt que nō possunt ante lit. contesta. opponi. sic vt li. contestationem impediunt. sed soluz post li. contest. vsq ad sentētiā seu cō clusionem. Et istud est regulare. Item sunt aliquē que etiam post sententiā pos sunt opponi et probari. etiam si a senten tia non fuerit appellatuz. sicut est excep tio compensationis. de quo de or. cog. c. vi. de fi. instru. cum Jo. et in spe. de app. §. vi. ver. sed nunq in causa. Unde exemptionum perempto. aliquē sunt que non stant per se. sed stant inquantū concernunt principales actiones. vt ex ceptio pacti. de non agendo. et confimi les que non opponuntur post sententiā nisi in causa appellationis. quia vis seu effectus illarum tollitur per sententiā. Aliē sunt que stant per se. sic q de sui na tura non concernunt principales actio nes. et sic vis istarum non tollitur per sententiā. sicut exceptio compensatio nis. Et ideo oppōnuntur etiam post sen tentiā. de quo tamen dicendum. vt no. de or. cog. c. vi. Et casus i quibz cō ponitur exceptio peremp. post finiam pō nit Guil. in spe. d. excep. §. de cō. p. vbi at a sententiā. et Hosti. in sum. §. et qsi. ver. in casibus non. de sen. et re iud. sub

Exceptio

rubri. de re iudi. §. quāta. ver. nec actō
ne pempto. Item quō aliq̄ peremptori
arum dicuntur. p̄prie exceptiones Alique
defensiones. Exceptiones vocantur q̄
ipso iure tollunt obligationem natura
lem. civilem non. sed istam ope excep
tionis elidunt. Unde melius exceptōes
elisorie q̄ peremp. vocarentur. quia nō
perimunt actionē. sed elidunt. vt excep
tio pacti de non petendo in pemptu. et
iureiurandi et similes defensiones: que
ipso iure tollunt et perimūt oēm actōez
vt solutio. acceptilatio. de quo in spec.
de exce. in prin. Iste licet defendat reuz
non tñ excludit vel elidit actionem. cū
nulla sit actio. qz sublata est Aliq̄ tñ vt
franciscus vercell. volūt dicere. qd̄ diffe
rentia verborū huiū respiciat solū vsum
et modū duplicē loquendi: quo rei vñ
tur. dicendo excipiendo ppono vel ad in
ris mei defensionem ppono. Vel vt de
ipse Defensio potest dici que reum per
sonaliter defendat. Exceptio que resli
ter. de quo per Jo. an. in dicto. c. de ex
cep. li. vi. in nouella. si ḡ reo deficiunt
dilatatorie. si h̄z aliquaz de pempto. p̄
uilegiatis lit. contestat. impediētibz
potest se ad illam cōuētere et opponere
tā ante lit. contest. Et erit tñ forma ex
ceptionis ista.

Forma exceptionis preiudicialis

Coram vobis
honorabili viro dño officiali
vel iudicē. pcurator nōie pcuratorio
talis rei pponit et de excipiendo qd̄ illa
vice interpretatū reū et actōez p̄fa
tum. coram tali iudice ip̄si rei ppetenti
de et sup̄ p̄tenso debito. p̄ ip̄m actōē
ab eodē reo etiā ex eadem cā tñc petito
vel de et sup̄ re i p̄tēso ip̄si actor libel
lo p̄tēso: quā actor ad se generalit. vt ex
cā tali tñc etiā asservit p̄nere. extitit li

preiudicialis

figatū Et ip̄e actor ab eodē iudice p̄tra
riam sententiā diffinituaz reportauit. p̄
quā reus ip̄e ab ei⁹ ip̄tēde fuit absolut
us: q̄ sententiā appellatiōe nō suspensa i
re trāsiit iudicatā Vel sic. Corā vo
bis et. vsqz ibi extitit litigatū. Et tādē
p̄tes ip̄se sp̄te libere sup̄ huiū q̄stione
et lite trāsiit. sic qd̄ ipsa cā per trāfacti
onē sopita ē extincta. Un̄ ip̄e actor nūc
sopitā eo mō q̄stionē resuscitare et re
ficare p̄sumēs. sup̄ b̄ ob̄stāte sibi re iur
dicata vel trāfactōe p̄dicā. audiēd⁹ nō ex
istit. Quare p̄dcūs pcurator rei pete
p̄ vos p̄nūciari decerni et declarari per
p̄fati actōē super petitiōe sua et causā
huiū nō esse vltēri⁹ audiendū. nec ad al
gendū fore admittendū p̄dicto reo. in
expensis legitimis p̄tētis Ite debet
petere. qd̄ iste exceptōes opponūt a s̄
lit. p̄test. Et tñc etiā fm̄ istā petitiōis for
mā h̄z iudicē. p̄nūciatio fieri vt no. c. i. d̄
lit. contest. li. vi. p̄pter qd̄ esset tñc. ex
ceptōes tales deferre. post. lit. contest.
quia tñc absolueretur reus super p̄in
cipali. vt ibi no. de quo in spe. d̄ excep.
§. dicto. in vl. carta. ¶ Ad hoc autem
vt ob̄stet exceptiō rei iudicate. plura ha
bent concurrere. videlicet qd̄ idem sit cor
pus seu quantitas Idem modus petē
di. Eadem conditio personarum et qd̄ re
us possedit tempore sententię rem peti
tam ab eo. vt no. in. ea. penul. d̄ excep.
et in alle. c. i. de lit. contest. Item ad va
liditatem et efficaciam exceptionis trā
actionis requiritur qd̄ transactio teneat
rit. Unde potest actor contra predictas
exceptiones replicare sic dicēdo. Pro
curator talis actoris. replicando. con
tra p̄tenfas exceptiones talis rei pro
ponit et dicit. qd̄ licet alias inter par
tes sup̄ eadē re vltēdē ob̄bito fuerit co
ram tali litigatū. et snia lata diffinitua
nec p̄ appellatōez suspēsa. qz tñ ille corā

Exceptio

quo partes litigabant nullam habuit iurisdictionem. Ergo sententia diffinitiva que per eum lata fuit est nulla. ex tali causa actor vel tuncrem vel debitum petebat ex alia causa vel agendi modus est variatus quia tunc ad hoc agebatur. nunc autem ad illud. Vel transactio prealfecta dolose est inneta. et nulla ex tali causa. De quibus replicationibus non. in alle. c. i. de excep. li. vi. et in spe. de excep. §. dicto. ver. Hoc quoque notandum. An iste exceptiones privilegiati opponi possint post terminum dilatoriarum. late tractat Jo. an. in addi. spe. de villa. §. i. Et sibi placet quod sic. per rationes quas ibi ad huc inducit. Si vero nec predictae exceptiones pempt. reo ppetit. sed habet aliam quam actionem contra actorem. fit eum coram eodem iudice reconvenire. siue iudex sit ordinarius siue delegatus de mut. pet. c. vi. de rescrip. dispensa. li. vi. Defertur ergo reus tunc actori li. reconventionalem ante lit. contest. Quia reconventio non habet fieri ante lit. contest. postea non habet locum reconventio. sed post lit. contest. Nisi premissa ante lit. contest. prestatione de reconventionem facienda tunc fiat post lit. contest. in continenti. secundum communem opinionem doctorum Licet Bernardus et Innocentius videatur ea fieri posse. etiam post lit. contest. et ante conclusionem cause. Que opinio contra est probata. ut non. in alle. c. i. de mut. pet. Quia reconventio ut dicitur Jo. de lig. est verbum respectum concernens pventionem. et respectiva sunt simul tempore. Etiam probat hoc ordo rubricarum. Et tunc oblato libello reconventionali cuius cause sic iure conventionem et reconventionem illa a te vicissim scilicet mutuis vicibus tractate sunt. et simul una sententia terminante. de or. cog. c. ij. et in. c. iam alle. Ita quod lit. contest. super libello actoris per reum actor etiam statim

preiudicialis

statim contestabitur litem super libello rei et primo iurabitur super pventionem. Secundo iurabitur super reconventionem. et sic de alijs terminis et actibus in causis huiusmodi observandis et fiendis ut ibi not. Si tamen iudex aliter quod per reconventionem est iudex. circa observationem talis vicissitudinis sibi laetior est habenda. De quo per Jo. an. in spe. de reconventionem. §. videndum. Si autem reus neglexerit actorem reconvenire ante lit. contest. vel in continenti post prestationem preiudicis facta. ut definitum est. Tunc si causa pendet coram delegato. et reus vult actori monere actionem Quia hoc non potest via reconventionis oportet eum rescriptum ad eundem iudicem impetrare. ut in dicto. ca. dispendia. §. reus quod. Sed si causa est coram ordinario tunc reus poterit actorem coram eo convenire quicumque. si est ordinarius prius utriusque. sed tunc cessabit vicissitudo processus. quod quilibet lis tunc currit in arte sua. In certis tamen casibus non admittitur reconventio. ut si actor pvenit reum possessorio. s. interdicto. Unde vi. non potest actor per reum reconveniri nisi de alia spoliatione. ut in. c. vi. de or. cog. et ibi etiam de spoliatione in modis exceptionis opposita. et in. c. ij. de ordi. cog. et in. c. frequens de resti. spo. li. vi. hoc verum est actore invito sed eo pleniore pcedit reconventio. ut de resti. spo. c. i. Et casus in quibus locum non habet reconventio non. de arbi. cum dilectis. et in glo. super ea. An autem actor debeat habere inducias deliberatorias super libello rei conventionali non. de mut. peti. c. i. Et dicitur quod sic si voluerit. Unde maliciosi ad vocati eorum adveniense termino quod debent respondere libello actoris si deficiunt eis exceptiones ad protelandum et differendum lit. contest. porrigunt libellum reconventionalem. ut non indeant